

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Lenka Vlášková

Právní úprava zadržování vody v krajině

Diplomová práce

Olomouc 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Právní úprava zadržování vody v krajině vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 118 954 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 26. listopadu 2022

Lenka Vlášková

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala JUDr. Ondřejovi Víchovi, Ph.D., za velmi přívětivý přístup při vedení diplomové práce, množství věnovaného času a cenné rady, které mi byly nápomocné při jejím zpracování. Děkuji i mé rodině za podporu po celou dobu studia.

Obsah

Seznam použitých zkratk	8
Úvod	10
1 Vymezení základních pojmů	13
1.1 Voda, dělení vod a koloběh vody v krajině	13
1.1.1 Voda	13
1.1.2 Dělení vod	13
1.1.3 Koloběh vody v krajině	14
1.2 Krajina, schopnost krajiny zadržovat vodu a vliv lidské činnosti	15
1.2.1 Krajina	15
1.2.2 Schopnost krajiny zadržovat vodu	15
1.2.3 Vliv lidské činnosti na zadržování vody v krajině	16
1.3 Změna klimatu, povodně, sucho a stav nedostatku vody	16
1.3.1 Změna klimatu	16
1.3.2 Povodně	17
1.3.3 Sucho a stav nedostatku vody	17
2 Ústavní souvislosti	18
2.1 Návrhy na změny v rovině ústavního práva	19
3 Mezinárodní právní úprava	20
3.1 Soft law dokumenty	20
3.1.1 Evropská vodní charta	20
3.1.2 Agenda pro udržitelný rozvoj 2030	20
3.1.3 Dekáda OSN pro obnovu ekosystému	21
3.2 Bilaterální smlouvy	21
3.2.1 Dohoda o dolu Turów	22
3.3 Multilaterální smlouvy	24
3.3.1 Úmluva o posuzování vlivů na životní prostředí přesahující hranice států	24
3.3.2 Úmluva o vodách	24

3.3.3	Rámcová úmluva OSN o změně klimatu	24
3.3.4	Evropská úmluva o krajině	25
3.3.5	Ramsarská úmluva o mokřadech	25
3.3.6	Úmluva o biologické rozmanitosti.....	26
3.3.7	Úmluva OSN o boji proti desertifikaci	27
4	Unijní právní úprava	28
4.1	Primární právo	28
4.2	Sekundární právo	29
4.2.1	Rámcová směrnice o vodách	29
4.2.2	Navazující dokumenty na rámcovou směrnici o vodách	30
4.2.3	Nařízení o minimálních požadavcích na opětovné využívání vody.....	30
4.2.4	Ochrana biologické rozmanitosti soustavou Natura 2000	31
4.2.5	Návrh nařízení o právním rámci pro obnovu přírody v Evropě	31
4.3	Strategické a koncepční dokumenty EU	31
4.3.1	Plán na ochranu vodních zdrojů Evropy.....	32
4.3.2	Zelená dohoda pro Evropu	32
4.3.3	Strategie EU	33
4.3.4	Akční program pro životní prostředí	34
5	Vnitrostátní strategické a koncepční dokumenty	35
5.1	Státní politika životního prostředí ČR	35
5.2	Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR.....	35
5.3	Strategický rámec ČR 2030.....	36
5.4	Generel vodního hospodářství krajiny ČR	36
5.5	Koncepce ochrany před následky sucha pro území ČR.....	37
5.6	Koncepce pozemkových úprav	37
5.7	Politika územního rozvoje ČR.....	38
5.8	Státní program ochrany přírody a krajiny ČR.....	38
6	Vodní zákon.....	39

6.1	Plány povodí.....	39
6.2	Hospodaření s dešťovou vodou v zastavěných územích	40
6.3	Ochrana vodních toků a jejich koryt	41
6.4	Zvládání sucha a stavu nedostatku vody.....	41
7	Další zákonná úprava	43
7.1	Lesní zákon.....	43
7.1.1	Meliorace a hrazení bystřin v lesích.....	43
7.2	Zákon o ochraně přírody a krajiny.....	44
7.2.1	Územní systém ekologické stability krajiny	44
7.2.2	Významné krajinné prvky	44
7.2.3	Zvláště chráněná území.....	45
7.3	Zákon o ochraně ZPF	45
7.3.1	Zemědělský půdní fond.....	45
7.4	Zákon o posuzování vlivů na ŽP.....	48
7.4.1	Posuzování záměrů	48
7.4.2	Posuzování koncepcí	48
7.5	Stavební zákon	48
7.5.1	Územní plánování	49
7.5.2	Územní a stavební řízení.....	49
7.6	Zákon o pozemkových úpravách.....	50
7.6.1	Pozemkové úpravy.....	50
	Závěr.....	52
	Seznam literatury.....	55
	Monografie	55
	Komentáře.....	55
	Odborné články	55
	Právní předpisy	59
	Judikatura.....	62

Příspěvky ve sborníku.....	62
Ostatní.....	63
Shrnutí	68
Abstract	68
Klíčová slova	68
Key words	68

Seznam použitých zkratk

ČR – Česká republika

Dohoda o dolu Turów – Sdělení č. 1/2022 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědohelném dole Turów v Polské republice na území České republiky

EU – Evropská unie

Lesní zákon – Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

LZPS – Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Rámcová směrnice o vodách – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky, Úř. věst. L 327, 22. prosince 2000, s. 1-73

Ramsarská úmluva o mokřadech – Sdělení č. 396/1990 Sb. m. s., Federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o mokřadech majících mezinárodní význam zejména jako biotopy vodního ptactva

SEU – Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii. Úř. věst. C 326/13, 26. října 2012, s. 13

SFEU – Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie. Úř. věst. C 326/47, 26. října 2012, s. 47

SPŽP 2030 – Usnesení vlády ČR č. 21 ze dne 11. ledna 2021 o Státní politice životního prostředí České republiky 2030 s výhledem do 2050

Stavební zákon – Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů

Úmluva o vodách – Sdělení č. 59/2002 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky k Úmluvě o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer

ÚSES – Územního systém ekologické stability krajiny

Ústava – Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Vodní zákon – Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o ochraně ZPF – Zákon č. 334/1992 Sb., České národní rady o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o posuzování vlivů na ŽP – Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů

Zákon o pozemkových úpravách – Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o ŽP – Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

ZOPK – Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

V seznamu nejsou uvedeny symboly a zkratky všeobecně známé nebo používané jen ojediněle s vysvětlením v textu.

Úvod

Tématem diplomové práce je právní úprava zadržování vody v krajině. Voda představuje jednu ze základních podmínek života na Zemi. Dostatek zdrojů vody na území České republiky závisí na pravidelné frekvenci a přiměřeném množství atmosférických srážek. Člověk svou činností zasahuje do schopnosti krajiny vodu zadržovat, a rozhodne tak i o množství vody, kterou bude mít k dispozici. Cílem diplomové práce je uceleně uchopit právní úpravu zadržování vody v krajině a odpovědět na výzkumné otázky. Vedlejším cílem je zvýšit povědomí o významu schopnosti krajiny zadržovat vodu.

V posledních letech je téma zadržování vody v krajině čím dál víc aktuální. Změna klimatu má za následek výkyvy standardních meteorologických jevů a zejména atmosférických srážek. Jestliže krajina ztrácí schopnost zadržet vodu a k tomu se připojí zvýšená či snížená intenzita srážek, stoupá riziko povodní nebo sucha. Schopnost krajiny vodu zadržet a postupně uvolňovat zmírňuje dopady hrozících výkyvů. Právní úprava ovlivňuje činnost člověka jako adresáta právních norem. Proto by měla reflektovat informace získané činností dalších vědních oborů. Cílem právní úpravy zkoumané oblasti by mělo být nastavení takových pravidel, která vedou k zachování, případně ke zlepšení schopnosti krajiny zadržovat vodu.

Stanovenou problematiku řeším územně v rámci České republiky. Žádný přírodní živel však nezná hranice, a to platí i pro vodu. Problémy, které mohou nastat nedostatkem vody na území jednoho státu, se mohou stát snadno problémem dalších států. Hospodařit s vodními zdroji by se mělo v rámci přirozených povodí, která hranice států nerespektují. V diplomové práci se proto zabývám právní úpravou jak vnitrostátní, tak unijní a mezinárodní. Časové a obsahové vymezení textu se vztahuje k právní úpravě zadržování vody v krajině účinné ke dni 1. 6. 2022.

Právní úprava zadržování vody v krajině není doposud zpracována uceleným způsobem, ale vzhledem k její významnosti by si to jistě zasloužila. Mnohem uspokojivěji je zpracováno téma povodní a sucha, a to z důvodu přímé zkušenosti s těmito extrémními jevy. Což je paradoxní, protože povodně i sucha jsou důsledkem toho, že je retenční schopnost krajiny narušena. Naproti tomu je zadržování vody mnohem více řešeno v oboru hydrologie. V souvislosti se změnou klimatu je téma předmětem i dalších vědních oborů jako je bioklimatologie, meteorologie a další. To potvrzuje i fakt, že se jedná o multidisciplinární problematiku.

Co se týká charakteristiky použitých zdrojů, v diplomové práci čerpám z mezinárodních smluv i nezávazných mezinárodních dokumentů. Dalšími použitými zdroji jsou prameny práva Evropské unie včetně strategií a koncepcí. Četnější zastoupení mají sekundární prameny, konkrétně směrnice. Ty dokážou, na rozdíl od nařízení, lépe reflektovat regionální charakter

vodstev. Členské státy tak mohou reagovat v konkrétním povodí svou vnitrostátní úpravou, která naplní cíle směrnic.

Ve vnitrostátní právní úpravě je relevantní celá řada právních předpisů, ale i dalších dokumentů, které nejsou právně závazné, přesto jsou pro zadržování vody v krajině velmi významné. Jsou to různé strategické a koncepční dokumenty, od kterých se odvíjí následně přijaté závazné právní akty. Relevantní úprava se nachází ve složkových zákonech ochrany životního prostředí. Zákony a komentáře k nim lze vyčerpávat pouze průřezově. Dále je použito monografií, které jsou především zdrojem pro pochopení souvislostí. V řešené problematice se nelze obejít bez přírodovědných znalostí. Práce se opírá o odborné články, doplňkově o judikaturu a ostatní použité zdroje v podobě zveřejněných dokumentů Ministerstvem životního prostředí ČR, Státním fondem Životního prostředí ČR aj.

Použitou metodou pro zpracování diplomové práce je analýza. Sleduji, jaká je konkrétní právní úprava a rozkládám ji na jednotlivé části. Cílem je skrze detailní přezkoumání vysvětlit, jak je problematika řešena. Také je použita komparace, kdy např. porovnávám dvě nebo více z existujících definic, abych identifikovala podobnosti a rozdíly.

Jak už bylo zmíněno, právní úprava zadržování vody v krajině není uceleně zpracována. Vzhledem k tomu, že se téma prolíná celou řadou právních předpisů i dalších dokumentů, je třeba specifikovat výzkumné otázky.

Výzkumné otázky:

- Poskytuje ústavní pořádek České republiky dostatečnou ochranu zadržování vody v krajině?
- Je mezinárodní právní úprava zadržování vody v krajině dostatečná?
- Přispívá dohoda o dolu Turów efektivně k zadržování vody v krajině?
- Jaký úkol plní strategické a koncepční dokumenty pro zadržování vody v krajině?
- Jaký vliv na zadržování vody v krajině mají nástroje obsažené v zákonné úpravě?

Pro zodpovězení výzkumných otázek jsou stanoveny tyto hypotézy:

- Ústavní pořádek České republiky poskytuje dostatečnou ochranu zadržování vody v krajině.
- Zadržování vody v krajině je dostatečně upraveno mezinárodními smlouvami, jejichž signatářem je ČR nebo EU.
- Dohoda o dolu Turów představuje efektivní řešení přispívající k zadržování vody v krajině.

- Mezinárodní soft law dokumenty, unijní i vnitrostátní strategie a koncepce zařazením retenční schopnosti krajiny mezi své dlouhodobé cíle přispívají k jejímu zlepšení.
- Nástroje obsažené v zákonné úpravě chrání nebo obnovují retenční schopnost krajiny.

Struktura diplomové práce je rozdělena do sedmi kapitol, které se člení na podkapitoly. První kapitola je věnována vymezení základních pojmů. Vysvětluji, jak spolu souvisí hydrologický cyklus a zadržování vody v krajině, jakým způsobem může schopnost krajiny zadržovat vodu ovlivnit lidská činnost, jaké dopady na tuto schopnost má změna klimatu. U čtenáře předpokládám jistou znalost problematiky. Zaměřuji se na podstatné souvislosti pro podtržení významu retenční schopnosti krajiny a uvedení do tohoto tématu.

Druhá kapitola je věnována ústavní ochraně zadržování vody v krajině. Při řešení jakékoliv právní problematiky se nelze obejít bez exkurzu do základních práv. O posílení ústavní ochrany vody se v posledních letech vedou odborné diskuse častěji než o zbylých složkách životního prostředí. Ve třetí kapitole zkoumám mezinárodní právní úpravu. Větší pozornost je věnována aktuální přeshraniční problematice dolů Turów.

Čtvrtá kapitola je věnována unijní právní úpravě, včetně strategických a koncepčních dokumentů. Pátá kapitola se věnuje vnitrostátním strategiím a koncepcím, které z dlouhodobého hlediska představují důležitou vizi. Aby stát mohl nastolit funkční pravidla, potřebuje zastřešující strategické a koncepční dokumenty, ve kterých jsou formulovány cíle.

V šesté kapitole rozebírám relevantní nástroje vodního zákona. Stěžejním nástrojem jsou plány povodí, kterými zákonodárce reflektuje unijní právní úpravu. Dále rozebírám hospodaření s dešťovou vodou v zastavěných územích, ochranu vodních toků a jejich koryt a přijatou novelizaci zvládání sucha a stavu nedostatku vody. Kapitola sedmá představuje průřezový přehled nástrojů sloužících k zadržování vody v krajině, které jsou obsaženy v různých zákonech.

S ohledem na doporučený rozsah diplomové práce není možné věnovat se všem oblastem problematiky zadržování vody v krajině. Návrhem na další výzkum zůstává problematika zásobení pitnou vodou, obnova mokřadů ekologickými spolkami, monitoring stavu zemědělských půd, zavlažování v zemědělství a zadržování vody v krajině ve světle zákona č. 283/2021 Sb., nového stavebního zákona, ve znění pozdějších předpisů.

1 Vymezení základních pojmů

1.1 Voda, dělení vod a koloběh vody v krajině

1.1.1 Voda

Definovat vodu je sám o sobě složitý proces bez nejasného výsledku. Díky rozličné využitelnosti by si voda zaslouhovala definice různé. Je specifická zejména svými fyzikálními, chemickými a biologickými vlastnostmi. Voda je přírodním zdrojem, nejrozšířenější chemickou látkou a nezastupitelnou podmínkou života na Zemi.

Množství vody zůstává v čase neměnné a je jí dostatek. Voda je rozmístěna nepravidelně, mění své skupenství a zároveň je v neustálém pohybu. Co není neměnné, je její rozdělení do jednotlivých rezervoárů. V mořích a oceánech se nachází 97 %, v ledovcích 2 %, v půdě, řekách a atmosféře zbylé 1 %. Zásoby sladké vody, které představují 3 % z celkového objemu vod, nejsou nevyčerpatelné.¹

V diplomové práci je voda předmětem analýzy právní, byť má zadržování vody v krajině multioborový přesah. Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ŽP“), v § 2 zařazuje vodu mezi složky životního prostředí. Orgány Rady Evropy přijaly Evropskou vodní chartu a k jejímu vyhlášení došlo v roce 1968. Čl. 10 této charty stanovil, že voda je společným majetkem, jehož hodnota musí být všemi uznávána.²

1.1.2 Dělení vod

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vodní zákon“), rozlišuje v § 2 vody na povrchové a podzemní. Vymezení pojmů podle komentáře k vodnímu zákonu by mělo být užíváno obecně, nikoliv jen pro účely vodního zákona.³

Povrchovými vodami jsou „vody přirozeně se vyskytující na zemském povrchu; tento charakter neztrácejí, protékají-li přechodně zakrytými úseky, přirozenými dutinami pod zemským povrchem nebo v nadzemních vedeních“.⁴ V pochybnostech, zda se jedná o vodu povrchovou, rozhodne vodoprávní úřad.⁵ V případech, kdy dojde k povolenému či nepovolenému odběru vody, ztrácí svůj charakter

¹ CÍLEK, Václav a kol. *Voda a krajina, Kniha o životě s vodou a návratu k přirozené krajině*. Dokořán s.r.o., 2017, s. 13.

² Sources of international water law [online]. Rome: Development Law Service FAO Legal Office, 1998. s. 206 [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: <https://www.fao.org/3/w9549e/w9549e.pdf>.

³ HORÁČEK, Zdeněk a kol. *Vodní zákon. Komentář*. 3. vyd. Praha: Soudy, 2015, § 2 Vymezení pojmů.

⁴ § 2 odst. 1 vodního zákona.

⁵ § 126 vodního zákona.

vody povrchové. Pro odběr vody je v některých případech nutné povolení k nakládání s vodami, které může podléhat zpoplatnění.⁶

Podzemními vodami jsou „vody přirozeně se vyskytující pod zemským povrchem v pásmu nasycení v přímém styku s horninami; za podzemní vody se považují též vody protékající podzemními drenážními systémy a vody ve studních“.⁷ Podzemní voda bývá označována jako podpovrchová nebo spodní.⁸ Tato označení lze považovat za synonyma. V pochybnostech rozhodne vodoprávní úřad, zda se jedná o vodu podzemní.⁹

Obdobně jsou pojmy vymezeny i přijatou směrnicí ustavující rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky (dále jen „rámcová směrnice o vodách“),¹⁰ kde je definice rozšířená o brakické a pobřežní vody, ale to vzhledem k poloze České republiky („dále jen ČR“), pro jejíž území je tato práce vymezena, není třeba zohledňovat.

1.1.3 Koloběh vody v krajině

Veškerá voda je v neustálém pohybu a díky tomu se řadí mezi obnovitelné zdroje. Koloběh vody má dva cykly. Horizontální přenos vody ve formě vodní páry atmosférou z oceánů a moří na souš je velký vodní cyklus. Je závislý především na aktivitě Slunce. Vertikální koloběh vody nad pevninou je malý vodní cyklus a je výrazně ovlivňován lidskou činností.

ČR bývá označována za střechu Evropy. Spousta řek zde pramení a dále jsou odváděny z území do sousedních států. Zároveň ale na území žádná velká řeka nepřitéká a nelze využít ani odsolování mořské vody. Vodní zdroje ČR jsou tak závislé na atmosférických srážkách. Proměnnou u atmosférických srážek zůstává jejich frekvence a množství.

Při dopadu atmosférických srážek na zem se část odpařuje, část odtéká a část se vsakuje. Vsakovaná voda doplňuje půdní i podzemní zdroje. Množství vody, které neodteče, se stává součástí vertikálního koloběhu vody. To znamená, že většina atmosférických srážek ve vnitrozemských státech je zajištěna malým koloběhem vody. O tom, jak velké množství vody to bude, rozhodne zadržovací schopnost krajiny.¹¹

⁶ § 101 vodního zákona.

⁷ § 2 odst. 2 vodního zákona.

⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 1940, sp. zn. 5689/37.

⁹ § 126 vodního zákona.

¹⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky. Úř. věst. L 327, 22. prosince 2000, s. 1-73.

¹¹ KOPÁČEK, Jiří a kol. *Voda na zemi*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2020, s. 51-64.

1.2 Krajina, schopnost krajiny zadržovat vodu a vliv lidské činnosti

1.2.1 Krajina

Legální definice krajiny je obsažena v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOPK“). Krajina je „část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky“.¹² Legální definici krajiny vymezuje také Evropská úmluva o krajině z roku 2000.¹³ Jedná se o právní dokument Rady Evropy, dle kterého krajina je „část území, tak jak je vnímána obyvatelstvem, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/ nebo lidských faktorů“.¹⁴

Za krajinu je tak možné považovat každou část zemského povrchu bez ohledu na to, jestli zůstala člověkem doposud nedotčená nebo ji svou činností přetvořil zcela. Evropská úmluva o krajině zdůrazňuje navíc prvek vnímání krajiny samotným obyvatelstvem.

1.2.2 Schopnost krajiny zadržovat vodu

Schopnost krajiny zadržovat vodu označuje hydrologie jako retenční schopnost, která může být přirozená nebo umělá. Jde o rozdíl přítoku a odtoku za časovou jednotku v uvažovaném prostoru.¹⁵ Retenční vodní kapacita představuje maximální množství vody, které je krajina schopna zadržet a uvolňovat. Součástí je proces infiltrace neboli proces vsaku do půdy.¹⁶ Voda odtéká, pokud se nevsákne a přesáhne maximální množství, které je schopna krajina zadržet. S rozvojem společnosti neustále stoupá spotřeba vody a zároveň dochází ke zmenšování plochy pro její vsakování.¹⁷

Tato schopnost nabývá na významu v obdobích, kdy není atmosférických srážek dostatek nebo je naopak jejich intenzita zvýšená. Schopnost krajiny zadržovat vodu je prevencí před suchem i povodněmi. Pomocí snížit rozsah zaplavených oblastí může pomalejší odtok vody z krajiny, kterým dojde ke snížení maxim povodňových průtoků.¹⁸

¹² § 3 odst. 1 písm. m) ZOPK.

¹³ Sdělení č. 13/2005 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Evropské úmluvy o krajině.

¹⁴ Čl.1 písm. a) Evropské úmluvy o krajině.

¹⁵ ČSN 75 0110. Vodní hospodářství – Terminologie hydrologie a hydrogeologie. Praha: Český normalizační institut, 2010.

¹⁶ BOUMA, David, 2016. *Lepší vododržnost půdy lze ještě dosáhnout*. Zemědělec, odborný a stavovský týdeník: Úroda [online]. Profi Press, 4. 1. 2016 [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: <https://uroda.cz/lepsi-vododrznosti-pudy-lze-jeste-dosahnout/>.

¹⁷ *Vliv činnosti člověka na krajinu českého venkova s důrazem na vodní režim a zadržování vody v krajině* [online]. Praha: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v. v. i., 2010, s. 14 [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: https://www.kompostuj.cz/fileadmin/1_Biodpad_a_kompostovani/Vime_proc/vliv_cloveka_na_krajinu.pdf.

¹⁸ NOVOTNÁ, Jitka a spol. *Podzemní voda jako stabilizační prvek hydrologického cyklu – zdroje, možnosti a ztráty* [online]. Závlahy a jejich perspektiva. Mikulov, 18. - 19. 3. 2015 [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: <http://www.cbks.cz/SbornikMikulov15/Novotna.pdf>.

1.2.3 Vliv lidské činnosti na zadržování vody v krajině

Člověk se značně podílí na tom, kolik vody je krajina schopna zadržet.¹⁹ Obhospodařováním zemědělských půd je zasahováno do pórovitosti a struktury půdy. Od těchto vlastností se odvíjí, kolik atmosférických srážek se při dopadu dostane do hlubších vrstev. Pokud je půda utužená, větší množství vody mizí soustředěným odtokem. Vhodným opatřením je omezení přejezdů těžkých strojů nebo dostatečné organické hnojení.²⁰

Významným zásahem do retenční schopnosti byla kolektivizace zemědělství, kdy se voda odváděla pomocí drenážních melioračních systémů. Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy uvádí: „*Stavby zemědělského odvodnění byly v minulosti budovány za účelem rozvoje zemědělství. Jejich tradice v ČR sahají do konce 19. století, nejintenzivněji byly realizovány v období let 1935-1940 a 1965-1990. Tyto aktivity měly za následek vysokou míru regulace drobných vodních toků a plošně významný rozsah staveb drenážního odvodnění, což obojí ovlivňuje odtokový proces v krajině. Požadavky evropských i národních předpisů na ochranu vod z hlediska množství, jakosti i celkového ekologického stavu, požadavky protipovodňové ochrany i řešení problémů sucha včetně využití krajiny mění dřívější pohledy na podporu intenzivního zemědělského hospodaření a vyžadují komplexní přehodnocení problematiky.*“²¹

Pro zadržování vody hrají nezastupitelnou roli lesy. Člověk rozhoduje o skladbě porostu nebo o plánované těžbě. Problémem se v posledních letech stal lýkožrout smrkový a severský, který zapříčinil kalamitní situaci a nežádoucí zásahy do lesů. Další zásadní vliv lidské činnosti spočívá v narovnávání vodních koryt. Člověk zasahuje do přirozených rozlivů regulací řek. Důvody mohou být různé, ať už se jedná o zjednodušení splavnosti, protipovodňová opatření nebo stavbu vodních nádrží. Také zastavováním území je voda sváděna ze střech, a tím je urychlen její odtok.²²

1.3 Změna klimatu, povodně, sucho a stav nedostatku vody

1.3.1 Změna klimatu

Pro dostatečné množství vody v krajině představuje hrozbu probíhající změna klimatu. Nestabilita klimatu je zapříčiněna řadou proměnných faktorů, např. příkonem sluneční energie a z hlediska vlivu činnosti člověka zvýšením emisí skleníkových plynů, které mění složení atmosféry. Důsledky faktorů, které zapříčiňují globální oteplování, se ale projevují méně zřetelně

¹⁹ KUBIŠ, Josef. *Kolaps koloběhu vody je kolapsem civilizace*. [online]. Právo, 8. srpna 2020 [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: <http://www.akcr.cz/txt/kolaps-kolobehu-vody-je-kolapsem-civilizace?hlasuj=266>.

²⁰ NOVOTNÝ, Ivan, a kol. *Příručka ochrany proti erozi zemědělské půdy*. Praha: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i, 2017, s. 31-50.

²¹ KULHAVÝ, Zbyněk a kol. *Pracovní postupy eliminace negativních funkcí odvodňovacích zařízení v krajině*. Praha: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i. 2011, s. 3.

²² *Dotace a půjčky Dešťovka* [online]. Praha: Státní fond Životního prostředí ČR [cit. 1. února 2022]. Dostupné z: <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/destovka/>.

než jiné změny životního prostředí vyvolané člověkem. Může za to vysoká tepelná kapacita oceánů. Proto je dlouhodobý nárůst průměrné teploty vzduchu pomalý. Tento plíživý problém je však o to závažnější, protože způsobuje řadu problémů.²³

Prognóza koncentrace skleníkových plynů předpokládá pro území ČR změny frekvencí a množství atmosférických srážek. Dříve v zimě docházelo k postupnému doplňováním zdrojů vod díky tání sněhu. Nyní nahrazují tání sněhu atmosférické srážky, které rychle odtékají. V létě byly běžné opakující se atmosférické srážky, které jsou nyní nahrazovány srážkami s nižší četností, za to s větší intenzitou. Půda, která musí přecházet suchá období, má zavzdušněné kapiláry. Tím se snižuje její schopnost pojmout a zadržet dostatečné množství vody. V důsledku toho lze očekávat výraznější rizika povodní a sucha, zvýšenou poptávku po závlahové vodě v zemědělství i nestabilitu ekosystémů.²⁴

1.3.2 Povodně

Povodně jsou definovány v § 64 vodního zákona. Povodní se rozumí „přechodné výrazné zvýšení hladiny vodních toků nebo jiných povrchových vod, při kterém voda již zaplavuje území mimo koryto vodního toku a může způsobit škody. Povodní je i stav, kdy voda může způsobit škody tím, že z určitého území nemůže dočasně přirozeným způsobem odtékat nebo její odtok je nedostatečný, případně dochází k zaplavení území při soustředěném odtoku srážkových vod“.

1.3.3 Sucho a stav nedostatku vody

Vodní zákon od 1. února 2021 obsahuje legální definice pojmů sucha a stavu nedostatku vody v § 87a. Suchem se rozumí „hydrologické sucho jako výkyv hydrologického cyklu, který vzniká zejména v důsledku deficitu srážek a projevuje se poklesem průtoku ve vodních tocích a hladiny podzemních vod“. Stav nedostatku vody je „dočasný stav s možným dopadem na základní lidské potřeby, hospodářskou činnost a životní prostředí, kdy v důsledku sucha požadavky na užívání vod převyšují dostupné zdroje vod, a je nezbytné omezovat hospodaření s vodou a provádět další opatření“.

Sucho je přirozený jev zapříčiněný nedostatkem srážek. Nedostatek vody je umělý jev, při kterém společnost spotřebovává větší množství vody, než kolik se jí přirozeně obnoví.²⁵

²³ KOPÁČEK, Jiří a kol. *Voda na zemi*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2020, s. 136.

²⁴ Tamtéž, s. 137.

²⁵ PULGRET, Lukáš. *Reakce zákonodárce na zvyšující se hrozbu hydrologického sucha*. Právní prostor 22. ledna 2021 [cit. 15. června 2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/reakce-zakonodarce-na-zvysujici-se-hrozbu-hydrologickeho-sucha>.

2 Ústavní souvislosti

Voda je na ústavní úrovni tradičně chráněna jako jedna ze složek životního prostředí nebo samostatně. Již bylo zmíněno, že zákon o ŽP v § 2 vymezuje vodu jako jednu ze složek životního prostředí. Čl. 7 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“), zavazuje stát k šetrnému využívání přírodních zdrojů a k ochraně přírodního bohatství. Jedná se o politickou odpovědnost státu.²⁶ Čl. 35 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, vyhlášené usnesením Předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. jako součást ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „LZPS“), dává všem právo na příznivé životní prostředí.²⁷

Čl. 11 odst. 3 a čl. 35 odst. 3 LZPS upravují omezení výkonu práv ve prospěch ochrany životního prostředí. Adresáti těchto norem tak přispívají k realizaci povinnosti státu zakotvené v čl. 7 Ústavy. Smyslem této úpravy je legitimizace zákonných opatření, která výkon práv buď omezují, nebo pro něj stanoví podmínky. Není tak ponecháno na zcela volném uvážení jednotlivce, jakým způsobem bude brát ohled na ochranu životního prostředí při výkonu svých práv.²⁸

Pro srovnání lze uvést, že na rozdíl od Ústavy ČR, obsahuje výslovné zakotvení ochrany vody např. Ústava Slovinské republiky. Z mimoevropských zemí jsou to např. ústavy Bolívie, Ekvádoru, Keni a JAR.²⁹ V roce 2014 došlo k doplnění Ústavy Slovenské republiky o zvláštní ochranu vody a zákazu jejího vývozu. Ve slovenské právní úpravě to znamená určitý návrat k výslovnému označení vody za strategickou surovinu, kterou deklaroval již zákon č. 138/1973 Sb., o vodách.³⁰

Lidskoprávní linie se postupně stala akceptovaným doplňkem ochrany životního prostředí, ať již v podobě stávajících lidských práv nebo v podobě vytváření práv nových, mezi které se řadí i lidské právo na vodu, na přístup do krajiny a účast na péči o ni.³¹ Z výše uvedeného vyplývá pozitivní závazek státu zajistit podmínky pro dostatečné množství vody v krajině. Na realizaci tohoto závazku se podílí i adresát právních norem.

²⁶ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 51.

²⁷ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2019, sp. zn. Pl. ÚS 44/18, bod 4: „*Pozitivní závazek státu spočívá v ochraně proti zásahu do životního prostředí v takové míře, která by znemožňovala realizaci základních životních potřeb člověka.*“

²⁸ TOMOSZEK, Maxim a kol. Čl. 35 Životní prostředí. In: HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 2.

²⁹ LEE, Jootaek, BEST Maraya *Attempting to Define the Human Right to Water with an Annotated Bibliography & Recommendations for Practitioners*. Boston: Northeastern University School of Law, 2018, s. 114.

³⁰ MASLEN, Michal. *Voda jako ústavnoprávní hodnota*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2016, roč. 39, č. 1, s. 59 [cit. 5. listopadu 2022]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_39.pdf.

³¹ TOMOSZEK, Maxim a kol. Čl. 35 Životní prostředí. In: HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 3.

2.1 Návrhy na změny v rovině ústavního práva

Aktuální tendence směřují k posílení ústavní ochrany vod. Od roku 2019 byly předloženy čtyři poslanecké návrhy, které požadovaly zvýšenou ochranu vod.³² Přijetí níže uvedených poslaneckých návrhů ústavních zákonů teoreticky mohlo podpořit zadržování vody v krajině, ale jejich negativa převážila pozitiva, pro která také nebyl žádný z návrhů přijat.

Smyslem obou návrhů bylo výslovné posílení zájmu na šetrném využívání vodních zdrojů a půdy. Přestože návrhy přijaty nebyly, lze se ztotožnit s argumentem, že zábořem půdy a nevhodným využíváním půdy dochází k oslabení žádoucích funkcí při zadržování vody, který obsahovaly důvodové zprávy k oběma těmto návrhům.³³

První návrh³⁴ obsahoval změnu čl. 7 Ústavy v následující podobě: „(1) *Voda, jakož i ostatní přírodní zdroje a přírodní bohatství je ve vlastnictví České republiky. Česká republika chrání a zvelebuje toto bohatství a je povinna zajistit ochranu a šetrné využívání vody jako základní životní potřeby i ostatních přírodních zdrojů a přírodního bohatství ve prospěch svých občanů a následujících generací.* (2) *Způsob využívání a ochrany stanoví zákon.*“ Na tomto návrhu lze vyzdvihnout, že obsahuje požadavek, aby ČR zvelebovala přírodní bohatství. Nejedná se jen o ochranu, ale i o zlepšování aktuálního stavu. Negativem je ale změna v přechodu vlastnictví vody a ostatních přírodních zdrojů a bohatství na ČR. Tím by fakticky došlo k vyvlastnění.

Druhý návrh³⁵ obsahoval změnu čl. 7 Ústavy v následující podobě: „*Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů, zejména vodních zdrojů a půdy, a ochranu přírodního bohatství.*“ Tento návrh sice politicky zdůrazňuje zájem na ochraně vodních zdrojů a půdy, avšak z právního hlediska nepřináší nic nového oproti stávající úpravě. O tom, že voda i půda jsou složky životního prostředí, nejsou žádné pochybnosti, a ústavní ochrany požívají již nyní.

Jestliže v budoucnu dojde k zakotvení výslovné ochrany vody na ústavní úrovni, bude to znamenat vyzdvížení vody nad ostatní složky životního prostředí. Nebude se ale jednat o řešení, které s sebou rovnou přináší i funkční změny. Větší pozornost by měla být věnována spíše komplexnějšímu řešení v zákonné a podzákoně právní úpravě.

³² SNOBKOVÁ, Tereza. *Právo na vodu a aktuální tendence k posílení ochrany vody v ústavněprávní rovině českého práva.* Právník 7/2021, roč. 160, s. 565-579.

³³ Důvodové zprávy sněmovního tisku č. 508/0 a 526/0.

³⁴ Sněmovní tisk č. 508/0 ze dne 13. června 2019. Návrh poslanců Vojtěcha Filipa, Stanislava Grospiče, Pavla Kováčika, Milošlavy Vostré a Marie Pěncíkové na vydání ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

³⁵ Sněmovní tisk č. 526/0 ze dne 21. června 2019. Návrh poslanců Marka Výborného, Jana Bartoška, Pavla Bělobrádka, Mariany Jurečky, Jiřího Míholy a dalších na vydání ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

3 Mezinárodní právní úprava

Státy přijímají různé dokumenty pro zajištění dostatečného množství bezpečné vody pro současné i budoucí generace.³⁶ Tato kapitola je věnována nejdůležitějším soft law dokumentům a mezinárodním smlouvám upravujícím zadržování vody v krajině, jejichž signatářem je ČR nebo Evropská unie (dále jen „EU“).

3.1 Soft law dokumenty

3.1.1 Evropská vodní charta

Evropská vodní charta je důkazem uvědomění si nutnosti chránit vodní zdroje. Jejím přijetím došlo k zahájení mezinárodní spolupráce na ochraně vodních zdrojů. Evropská vodní charta shrnuje význam vody pro člověka a upozorňuje na problémy, které mohou vzniknout nesprávným hospodařením s vodou.³⁷

Problémy, které mohou nastat nedostatkem vody na území jednoho státu, se mohou stát snadno problémem dalších států.³⁸ Článek 11 a 12 Evropské vodní charty uvádí, že hospodaření s vodními zdroji by se mělo provádět v rámci přirozených povodí, nikoliv v rámci politických a správních hranic. Voda jako společný zdroj vyžaduje mezinárodní spolupráci.

Článek 2 Evropské vodní charty uvádí, že zásoby sladké vody nejsou nevyčerpatelné. Je nezbytné zásoby udržovat, chránit a podle možností i rozhojňovat. K tomu čl. 7 říká, že vodní zdroje musí být zachovány. Podpora retenční schopnosti krajiny pomáhá tyto cíle naplňovat.

Článek 6 dále uvádí, že pro zachování vodních zdrojů má zásadní význam rostlinstvo, především les. Významnou roli lesů v zajištění dostatku vodních zdrojů si uvědomuje i zákonodárce, proto některé nástroje ovlivňující zadržování vody upravil v zákoně č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů (dále jen „lesní zákon“).³⁹ Samotné soft law se tak vpisuje do formy, která je závazná pro konkrétního adresáta.

3.1.2 Agenda pro udržitelný rozvoj 2030

Valné shromáždění přijalo závěrečný dokument summitu OSN, který se konal za účelem vytvoření společných cílů udržitelného rozvoje, jichž má být dosaženo do roku 2030.⁴⁰ Jeden z cílů udržitelného rozvoje spočívá v zajištění dostupnosti vody a sanitačních zařízení

³⁶ LEE, Jootaek, BEST Maraya *Attempting to Define the Human Right to Water with an Annotated Bibliography & Recommendations for Practitioners*. Boston: Northeastern University School of Law, 2018, s. 121.

³⁷ Sources of international water law [online]. Rome: Development Law Service FAO Legal Office, 1998. s. 206 [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: <https://www.fao.org/3/w9549e/w9549e.pdf>.

³⁸ Viz VOMÁČKA, Vojtěch a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 547-548.

³⁹ Viz kapitola č. 7.1.

⁴⁰ Usnesení přijaté Valným shromážděním OSN dne 25. září 2015 [online]. Přeměna našeho světa: Agenda pro udržitelný rozvoj 2030 [cit. 18. října 2022]. Dostupné z: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>.

pro všechny a v udržitelném hospodaření s nimi.⁴¹ Jedním ze specifických cílů je do roku 2030 rozšířit mezinárodní spolupráci a podporu budování kapacit v rozvojových zemích v rámci činností související s vodou a sanitačními zařízeními, zahrnující i zadržování vody.⁴² K naplňování cílů se zavázala i vláda ČR, která je převedla do Strategického rámce Česká republika 2030.⁴³

3.1.3 Dekáda OSN pro obnovu ekosystému

Dekáda OSN pro obnovu ekosystému, kterou vyhlásila Organizace spojených národů na období let 2021 až 2030, je prostředkem ke zdůraznění nutnosti výrazně posílit globální spolupráci při obnovování poškozených ekosystémů.⁴⁴ Obnova ekosystémů přispívá v boji proti změně klimatu a proti úbytku biologické rozmanitosti.⁴⁵ Krajinu lze vnímat jako soustavu ekosystémů. Příznivý stav biologické rozmanitosti je základním předpokladem pro to, aby ekosystémy byly schopny zadržovat vodu.⁴⁶

3.2 Bilaterální smlouvy

Mezinárodní spolupráci při ochraně přírody konkretizuje § 74 ZOPK, který klade důraz na spolupráci se sousedními státy.⁴⁷ Bilaterální smlouvy jsou základem pro spolupráci států na ochraně hraničních vod. Stanovují podmínky pro využívání a správu vodních toků. Hraničními vodami se rozumí „*vodní toky, jimiž probíhají státní hranice, povrchové i podzemní vody, které státní hranice protínají a vody se státními hranicemi sousedící, pokud případná vodohospodářská opatření mohou nepříznivě ovlivnit vodní poměry na území druhého státu*“.⁴⁸ ČR uzavřela se všemi sousedními státy smlouvy o spolupráci na hraničních vodách.⁴⁹

⁴¹ Tamtéž, cíl 6.

⁴² Tamtéž, podcíl 6a.

⁴³ Viz kapitola č. 5.3.

⁴⁴ UN Decade of Ecosystem Restoration 2021–2030 [online] Initiative proposed by El Salvador with the support of countries from the Central American Integration System Concept Note [cit. 5. listopadu 2022]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20190417095123/http://www.forestlandscaperestoration.org/sites/forestlandscaperestoration.org/files/resources/Ecosystem_decade_Salvador_Initiative.pdf.

⁴⁵ Usnesení přijaté Valným shromážděním OSN dne 1. března 2019 [online]. Dekáda OSN pro obnovu ekosystému 2021-2030 [cit. 18. října 2022]. Dostupné z <https://www.decadeonrestoration.org/about-un-decade>.

⁴⁶ Podklad pro kulatý stůl 9. května 2016 [online]. Úřad vlády ČR Oddělení pro udržitelný rozvoj [cit. 18. října 2022]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/Aktuality/Podklad-pro-kulaty-stul-9-05-2016_ekosystemy.pdf.

⁴⁷ Srov. VOMÁČKA, Vojtěch a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 547-548.

⁴⁸ Hraniční vody [online]. Ministerstvo životního prostředí [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/hranicni_vody.

⁴⁹ 1) Sdělení č. 54/2015 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci na hraničních vodách v oblasti vodního hospodářství. 2) Vyhláška č. 57/1970 Sb., ministra zahraničních věcí o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Rakouskou republikou o úpravě vodohospodářských otázek na hraničních vodách. 3) Sdělení č. 66/1998 Sb., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o spolupráci na hraničních vodách v oblasti vodního hospodářství. 4) Sdělení č. 7/2000 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Slovenské republiky o spolupráci na hraničních vodách.

Na základě těchto smluv vznikly mezinárodní orgány, které nesou označení komise. Česko-polská komise se podílí na řešení negativních důsledků probíhající těžby v hnědouhelném dole Turów.⁵⁰ Vzhledem k aktuálnosti problematiky je jí věnována následující podkapitola.

3.2.1 Dohoda o dole Turów

Na polském území jihovýchodní části Žitavské pánve v povodí Lužické Nisy a Olešky se nachází povrchový důl Turów. Probíhá zde těžba hnědého uhlí, která zajišťuje provoz nedaleké elektrárny. Těžební činnost již v 80. letech změnila směr proudění podzemních vod a zároveň neustále dochází ke snižování jejich hladiny. Postupné rozšiřování těžby s sebou přináší úbytek vodních zdrojů, problémy s vypouštěním odpadních vod, a tím i zvyšování finančních nákladů na realizaci opatření.⁵¹ V roce 2019 byl vytvořen nový územní plán města Bohatynia, který obsahoval větší dobývací prostor blíže k českým hranicím. Spor se začal vyostřovat, protože plán v sobě nezohledňoval žádné námitky české strany.⁵²

Dne 3. února 2022 byla podepsána Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědouhelném dole Turów v Polské republice na území České republiky (dále jen „dohoda o dole Turów“).⁵³ Účelem je spolupráce na řešení dopadů těžby a následných rekultivačních pracích. Dohoda o dole Turów představuje smírné urovnání sporu, který byl předložen Soudnímu dvoru EU v návaznosti na žalobu podanou ČR.⁵⁴

S cílem řešit vlivy těžby se polská strana zavázala převést Ministerstvu životního prostředí ČR 10 000 000 EUR a Libereckému kraji celkem 35 000 000 EUR.⁵⁵ Pro porovnání lze uvést, že Soudní dvůr EU na základě české žaloby a žádosti o předběžné opatření nařídil ukončení prací v dole poblíž české hranice. Protože ale polská strana neuposlechla a těžba probíhala nadále, byla jí uložena povinnost zaplatit Evropské komisi částku, která i s úroky převyšovala 60 000 000 EUR.⁵⁶

Polsko se zavázalo k dostavbě podzemní bariéry a zabezpečení její plné funkčnosti. Tato bariéra by měla zabránit dalšímu odtoku podzemních vod z českého území. Termín

⁵⁰ Polsko, Hraniční vody [online]. Ministerstvo životního prostředí [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/polsko_dokument.

⁵¹ *Vodárenský problém SVS aneb jak zajišťit vodu bez vody*. Severočeská vodárenská společnost a.s., Hostivice: Facom, 2017, č. 3, s. 9-10.

⁵² JELÍNEK, Jiří. Český rozhlas [online]. *Liberecký kraj začne rozdělovat peníze, které získal z Polska jako kompenzace za rozšíření těžby v příhraničním dole Turów*, 16. březen 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://liberec.rozhlas.cz/liberecky-kraj-zacne-rozdelovat-penize-ktere-ziskal-z-polska-jako-kompenzace-za-8703789?player=on#player>.

⁵³ Sdělení č. 1/2022 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědouhelném dole Turów v Polské republice na území České republiky.

⁵⁴ Dohoda o dole Turów, čl. 1.

⁵⁵ Tamtéž, čl. 2.

⁵⁶ Soudní dvůr EU: Usnesení ze dne 21. května 2021, Česká republika v. Polsko, C-121/21 R.

pro dokončení bariéry je 30. června 2023, poté bude následovat roční zkušební testování. Dále se bude pozorovat hladina podzemní vody v monitorovacích vrtech. Obsahem dohody je i informační povinnost. Polská strana bude předkládat české straně získané údaje o odběrech důlní vody, o možných odchylkách v účinnosti podzemní bariéry, o technických opatřeních, která mají být provedena za účelem utěsnění této bariéry tak, aby splňovala specifikace projektu.⁵⁷

Česká geologická služba vykonala první inspekci dne 17. května 2022. Podle záznamů hladiny podzemní vody dochází ke zřetelnému zpomalení, až téměř k zastavení poklesu hladin podzemní vody.⁵⁸ Vzhledem k vyšším srážkovým úhrnům v období těsně před měřeními lze hodnoty zjištěných průtoků brát zatím pouze jako orientační.⁵⁹

Názory na efektivitu dohody o dolu Turów jsou různé. Příkladem mohou být následující vyjádření odborníků. Ředitel České geologické služby Zdeněk Venera o efektivitě této dohody uvedl, že je v tuto chvíli předčasné pochybovat o funkčnosti podzemní bariéry. Bývalá ministryně životního prostředí Anna Hubáčková sdělila: „*Skutečně ta dohoda řeší všechny zájmy naší české strany na ochraně našeho životního prostředí. Popisuje to tam velmi detailně a dobře, řeší i možné spory, jak je do budoucna ošetřit.*“ Naproti tomu koordinátorka uhelné kampaně Greenpeace Nikol Krejčová má o účinnosti dohody pochybnosti a tvrdí, že dohoda nezabrání odtoku vody a ničení životního prostředí.⁶⁰

Dne 13. června 2022 se v Jelení Hoře uskutečnilo 1. zasedání komise k Turówu, kde bylo konstatováno, že obě strany plní úkoly vyplývající ze smlouvy. Tématem zasedání byl i Fond malých projektů, do něhož se zavázaly přispívat polská i česká vláda, Dolnoslezské vojvodství a Liberecký kraj rovným dílem 500 000 EUR ročně. Prostředky ve fondu mají být určeny pro financování společných projektů zaměřených na zadržování vody v krajině.⁶¹

Z výše uvedeného vyplývá, že dohoda o dolu Turów obsahuje řadu opatření, která mají za cíl zabránit dalšímu odtoku vody z české krajiny. Na tuto dohodu navazují projekty, které dohodu doplňují dalšími opatřeními. Pro odpověď na výzkumnou otázku, zda je dohoda o dolu Turów efektivní z hlediska zadržování vody v krajině, je třeba vyčkat na realizaci všech opatření a následné vyhodnocení. Byť je dohoda o dolu Turów předmětem značné kritiky, je třeba dodat, že již nyní se realizují kroky k zamezení dalšího odtoku vody z krajiny.

⁵⁷ Dohoda o dole Turów, čl. 8.

⁵⁸ Tamtéž, příloha č. 1.

⁵⁹ KADLECOVÁ, Renáta a kol. *Výsledky 1. inspekce České geologické služby do polského dolu Turów* [online]. Česká geologická služba, 30. května 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: http://www.geology.cz/extranet/onas/aktuality/text-aktuality?id_aktu=21262.

⁶⁰ KABRHELOVÁ, Lenka, Vinohradská 12 [online]. *Příliš mnoho ‚ale‘ na to, aby se dohoda dala označit za výhru*. 13. červen 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/podcast-vinohradska-12-turow-truchla-dohoda_2202090600_bar.

⁶¹ VRLÁK, Marek. *Studio ČT 24. Z devadesáti bodů česko-polské dohody o Dolu Turów je podle Hubáčkové splněno dvacet* [online], 13. červen 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3505020-z-devadesati-bodu-cesko-polske-dohody-o-dolu-turow-je-podle-hubackove-splneno-dvacet>.

3.3 Multilaterální smlouvy

3.3.1 Úmluva o posuzování vlivů na životní prostředí přesahující hranice států

Průlomovou multilaterální smlouvou byla Úmluva o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států přijatá v roce 1991.⁶² Jako první mezinárodní smlouva zakotvila závazek posuzovat dopad některých činností na životní prostředí v prvních fázích plánování. Důvodem pro uzavření úmluvy byla skutečnost, že si státy uvědomují souvislost mezi hospodářskými činnostmi a jejich dopady na životní prostředí. Úmluva zakládá povinnost signatářů vyhodnocovat dopady činností již ve fázi přípravy. Sloužit k tomu má oznámení s cílem provést následné konzultace, a tím i podněcuje k další mezinárodní spolupráci.⁶³

3.3.2 Úmluva o vodách

Úmluva o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer (dále jen „úmluva o vodách“) byla uzavřena v roce 1992.⁶⁴ Cílem úmluvy o vodách je zajištění ochrany a racionálního využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer tak, aby požadavky současné generace byly naplněny bez omezování generací budoucích.⁶⁵

Úmluva o vodách předpokládá, že státy budou uzavírat smlouvy, které konkretizují společné řešení otázek. ČR spolupracuje např. v rámci Dohody o Mezinárodní komisi pro ochranu Labe,⁶⁶ Dohody o Mezinárodní komisi pro ochranu Odry před znečištěním⁶⁷ a Úmluvy o spolupráci pro ochranu a únosné využívání Dunaje.⁶⁸

3.3.3 Rámcová úmluva OSN o změně klimatu

Na základě Konference OSN o životním prostředí a rozvoji v roce 1992 byla přijata rámcová úmluva OSN o změnách klimatu.⁶⁹ V preambuli smluvní strany uznávají podíl lidské činnosti na změně klimatu. Člověk může svou činností přispívat k zadržování vody v krajině tím, že se bude snažit předejít změně klimatu. Snahou předcházet změně klimatu může člověk přispět ke stabilitě atmosférických srážek, na nichž jsou závislé vodní zdroje ČR. Touto aktivní snahou

⁶² Sdělení č. 91/2001 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Úmluvy o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států.

⁶³ Tamtéž, čl. 3 a 8.

⁶⁴ Sdělení č. 59/2002 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky k Úmluvě o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer.

⁶⁵ Tamtéž, čl. 2 odst. 5 písm. c).

⁶⁶ Sdělení č. 99/2009 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí, kterým se vyhláší Dohoda o Mezinárodní komisi pro ochranu Labe.

⁶⁷ Sdělení č. 2/2003 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody o Mezinárodní komisi pro ochranu Odry před znečištěním.

⁶⁸ Sdělení č. 122/1999 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o spolupráci pro ochranu a únosné využívání Dunaje.

⁶⁹ Sdělení č. 80/2005 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu.

pomůže navrátit stabilitu ekosystémům, a ty pak budou schopny zadržet větší množství vody.⁷⁰ V roce 2015 byla přijata Pařížská dohoda, která formuluje dlouhodobý cíl, aby nárůst průměrné globální teploty nepřekročil hranici 1,5 °C.⁷¹

3.3.4 Evropská úmluva o krajině

Výsledkem mnohaleté práce skupiny odborníků bylo vytvoření Evropské úmluvy o krajině v rámci Rady Evropy.⁷² Podepsána byla v roce 2000. Smluvní strany se zavázaly k právnímu uznání krajiny jako složky životního prostředí a k přijetí politické odpovědnosti za péči o ni. Dále se smluvní strany zavázaly přispět k zapojení veřejnosti na strategiích, koncepcích, programech, projektech a rozhodování o krajině. Těmito kroky se krajina stává součástí politické strategie.⁷³

3.3.5 Ramsarská úmluva o mokřadech

Podíl mokřadů na koloběhu a zadržování vody je zásadní. Jsou bohatou přirozenou zásobárnou vody. Mokřady mají velký význam v období sucha, protože vodu zadržují dlouhodobě. Vysoká intenzita výparů vody umožňuje přenos vodní páry do atmosféry, a tím se příznivě podílí na utváření malého vodního cyklu i stabilizaci klimatu. Mokřady jsou jedním z nejvýznamnějších a zároveň nejohroženějších biotopů vůbec, protože v minulosti byly odvodňovány a vysušovány kvůli potřebě získat novou půdu. Celosvětově je úplná ztráta mokřadů odhadována na 54-57 %. Dalším problémem je jejich degradace způsobená zásahy do hydrologických poměrů prostředí.⁷⁴

V roce 1971 byla sjednána Úmluva o mokřadech mající mezinárodní význam zejména jako biotopy vodního ptactva (dále jen „Ramsarská úmluva o mokřadech“).⁷⁵ Prvotním zaměřením bylo chránit mokřady jako významná stanoviště vodních ptáků. Tento záměr se postupně rozšířil a nyní úmluva představuje rámec pro zajištění celosvětové ochrany mokřadů jako nejvýznamnějších ekosystémů vůbec.⁷⁶

⁷⁰ FALTEISKOVÁ, Sabina. *Ochrana půdy v českém a izraelském právu*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2019, roč. 53, č. 3, s. 64-129 [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_53.pdf.

⁷¹ Sdělení č. 64/2017 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Pařížské dohody.

⁷² Sdělení č. 13/2005 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Evropské úmluvy o krajině.

⁷³ WEBER, Martin a kol. *Přínos Evropské úmluvy o krajině*. [online]. 2004 [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: http://publikacie.uke.sav.sk/sites/default/files/2004_3_122_125_weber.pdf.

⁷⁴ BROM, Jakub, POKORNÝ, Jan: *Struktura a funkce mokřadních ekosystémů – Hydrologie mokřadů, vodní cyklus a klima*. In ČÍŽKOVÁ, Hana a kol. *Mokřady: Ekologie, ochrana a udržitelné využívání*, České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2017, s. 313-332.

⁷⁵ Sdělení č. 396/1990 Sb. m. s., Federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o mokřadech majících mezinárodní význam zejména jako biotopy vodního ptactva.

⁷⁶ VLASÁKOVÁ, Líbuše: *Mezinárodní úmluvy a programy na ochranu mokřadů*. In ČÍŽKOVÁ, Hana a kol. *Mokřady: Ekologie, ochrana a udržitelné využívání*, České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2017, s. 555-579.

Smluvní strany se zavázaly k zachování všech mokřadů, k určení mokřadů mezinárodního významu a k mezivládní spolupráci při ochraně mokřadů překračujících hranice. Smyslem určení mokřadů mezinárodního významu bylo vytvoření celosvětové sítě pro zajištění jejich ochrany, udržitelného využívání a optimálního ekologického stavu. Na seznamu celosvětově významných mokřadů je jich nyní více než 2 220 s celkovou rozlohou přibližně 2,1 milionů hektarů.⁷⁷

V ČR se nachází 14 mokřadů mezinárodního významu.⁷⁸ Jejich ochrana ve vnitrostátní právní úpravě je směřována jako součást ochrany významných krajinných prvků,⁷⁹ zvláštní územní ochrany⁸⁰ nebo územní soustavy Natura 2000.⁸¹ Mokřady byly v ČR dlouhodobě opomíjenou oblastí. Bohužel i přes dostatečné znalosti člověk mnohdy stále upřednostňuje ekonomický rozvoj před ochranou a obnovou mokřadů. V posledních letech se však zvyšuje povědomí o jejich důležitosti.⁸²

3.3.6 Úmluva o biologické rozmanitosti

Mokřady jsou předmětem většího množství mezinárodních smluv. Další z nich je Úmluva o biologické rozmanitosti.⁸³ Úmluva podporuje zadržování vody i jinými způsoby než jen ochranou mokřadů. Biologická rozmanitost je dle preambule společným zájmem lidstva. Obnova biologické rozmanitosti vede ke stabilitě všech ekosystémů. Každý stabilní ekosystém lépe reaguje na změnu klimatu. Zdravé ekosystémy pomalu uvolňují vodu, kterou uložily v podzemí, což zmírňuje dopady sucha a také zadržují vodu přebytečnou, a tím zmírňují povodně.⁸⁴

Aktuálně je k dispozici první návrh celosvětového rámce pro biologickou rozmanitost po roce 2020.⁸⁵ Očekává se, že dojde k jeho přijetí během konference OSN o biologické rozmanitosti, která se bude konat v prosinci roku 2022.⁸⁶ Jak je uvedeno v úvodu návrhu, biodiverzita a výhody, které poskytuje, jsou zásadní pro lidské blaho a zdravou planetu.

⁷⁷ Tamtéž, s. 558.

⁷⁸ Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam zejména jako biotopy vodního ptactva. Příloha č. 2.

⁷⁹ § 3 odst. 1. písm. b), § 4 odst. 2 a § 6 ZOPK.

⁸⁰ § 14 až 45 ZOPK.

⁸¹ § 45a až 45i ZOPK.

⁸² Mokřady České republiky [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: <https://mokrady.ochranaprirody.cz/>.

⁸³ Sdělení č. 134/1999 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o biologické rozmanitosti.

⁸⁴ ŠARAPATKA, Bořivoj a kol. *Krajinná struktura – klíč k ochraně biologické rozmanitosti a půdy. Část II – Ochrana půdy*. Ochrana přírody, 28. června 2018, s. 20-25.

⁸⁵ First draft of the post-2020 global biodiversity framework [online]. 5. července 2021 [cit. 19. října 2022]. Dostupné z: <https://www.cbd.int/doc/c/abb5/591f/2e46096d3f0330b08ce87a45/wg2020-03-03-en.pdf>.

⁸⁶ Preparations for the Post-2020 Biodiversity Framework [online]. [cit. 19. října 2022]. Dostupné z: <https://www.cbd.int/conferences/post2020?fbclid=IwAR15j2TI6OKM8gwKXAzPf54YsHX6roFVmRlmDcUH85rm32jXvGWWg-XNwkI>.

Navzdory úsilí se úbytek biologické rozmanitosti nedaří zastavit.⁸⁷ Celosvětový rámec pro biologickou rozmanitost po roce 2020 je ambiciózním strategickým plánem, který má zajistit změnu vztahu celé společnosti k biologické rozmanitosti. Rámec vychází z vize, kterou je zajistit do roku 2050 obnovu všech světových ekosystémů, které budou odolné a přiměřeně chráněné.

3.3.7 Úmluva OSN o boji proti desertifikaci

Významnou mezinárodní smlouvou, která prosazuje ochranu mokřadů jako rezervoárů vody, je i Úmluva OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem a/nebo desertifikací, zejména v Africe.⁸⁸ Úmluva nechrání pouze mokřady, ale klade si za cíl i zvýšit povědomí veřejnosti o tom, že s důsledky sucha je možné bojovat. Dále má napomoci skrze mezinárodní spolupráci k obnově, ochraně, udržitelnému využívání půdy a vodních zdrojů pro zachování biologické rozmanitosti.⁸⁹

ČR není dle úmluvy zařazena ke státům, ve kterých probíhá proces desertifikace. Podle Strategie zahraniční rozvojové spolupráce 2018-2030 má Česká republika přispívat relevantním know-how k obnově půdy, lesů a předcházení degradace půdy, včetně desertifikace.⁹⁰

⁸⁷ PLESNÍK, Jan. *Odborníci upozorňují: cíl v péči o globální biodiverzitu se nepodařilo splnit*. Středisko společných činností AV ČR, v. v. i. [online], 2010, č. 4 [cit. 6. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://ziva.avcr.cz/files/ziva/pdf/obsah-kulerustr-lxi-lxviii-pdf-nahled.pdf>.

⁸⁸ Sdělení č. 53/2002 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě Organizace spojených národů o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem a/nebo desertifikací, zejména v Africe.

⁸⁹ Úmluva OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem a/nebo desertifikací, zejména v Africe, čl. 8.

⁹⁰ Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky 2018–2030 [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2017 [cit. 14. července 2022]. Dostupné z: http://www.czechaid.cz/wp-content/uploads/2016/09/Strategie_ZRS_CR_2018-2030.pdf.

4 Unijní právní úprava

Z modelové lokalizace evropských povodí vyplývá, že počet povodí postižených nedostatkem vody stoupne do roku 2030 až o 50 %.⁹¹ Členské státy mohou být výrazně ovlivňovány prostřednictvím legislativy, ale i nelegislativními nástroji v podobě strategických dokumentů, akčních, dotačních a jiných programů.⁹² V této kapitole si kladu za cíl zpracovat nejdůležitější právní nástroje EU mající vliv na zadržování vody v krajině.

ČR je po druhé v historii předsedající zemí Rady EU, a to v druhé polovině roku 2022. Jedním z prioritních témat, ve kterých se má usilovat o nalezení řešení přijatelných pro všechny občany EU, je i zadržování vody v krajině.⁹³

4.1 Primární právo

Smlouva o Evropské unii (dále jen „SEU“) stanoví v čl. 3 odst. 3 závazek směřování ke zlepšování kvality životního prostředí.⁹⁴ Smlouva o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“) obsahuje Hlavu XX, která je věnována životnímu prostředí.⁹⁵ Pro celou unijní environmentální politiku je zásadní čl. 191 SFEU. Tento článek zakotvuje, že politika EU přispívá také k zachování, ochraně a zlepšování kvality životního prostředí.

Podle zprávy Mezivládního panelu pro změnu klimatu způsobuje globální oteplování stále větší a v některých případech nevratné změny srážkových modelů.⁹⁶ Okamžité a rychlé snížení emisí skleníkových plynů a dosažení uhlíkové neutrality má potenciál omezit změnu klimatu a její dopady.⁹⁷ SFEU zakotvuje boj proti změně klimatu, v již zmíněném čl. 191, jako součást politiky EU.

SEU a SFEU představují právní základ, od kterého se odvíjí pravomoc EU k přijímání dalších aktů. Čl. 191 SFEU představuje relativně široký základ pro přijímání opatření k dosažení cílů politiky v oblasti životního prostředí.⁹⁸

⁹¹ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2012/672 ze dne 14. listopadu 2012, Zpráva o přezkumu evropské politiky pro řešení nedostatku vody a sucha.

⁹² KUCHYŇKOVÁ, Petra. *Životní prostředí* [online]. Euroskop.cz, září 2018 [cit. 14. července 2022]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>.

⁹³ Úřad vlády: *ČR a EU* [online]. Euroskop.cz, září 2018 [cit. 14. července 2022]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9002/35090/clanek/verejna-konzultace-k-vychodiskum-pro-priority-predsednictvi-cr-v-rade-eu/>.

⁹⁴ Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii. Úř. věst. C 326/13, 26. října 2012, s. 13.

⁹⁵ Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie. Úř. věst. C326/47, 26. října 2012, s. 47.

⁹⁶ Sixth Assessment Report. *Intergovernmental Panel on Climate Change* [online]. 2022 Intergovernmental Panel on Climate Change [cit. 26. září 2022]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/assessment-report/ar6/>.

⁹⁷ 5 facts about the EU's goal of climate neutrality. [online]. Home Consilium [cit. 26. září 2022]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/5-facts-eu-climate-neutrality/>.

⁹⁸ VÍCHA, Ondřej. *Princip „nečíst'ovatel platí“ z právního pohledu*. 1. vyd. Praha: Linde, 2014, s. 75.

Dále čl. 192 odst. 2 písm. b) SFEU upravuje legislativní postup pro přijímání opatření týkajících se územního plánování, hospodaření s vodními zdroji, zajištění dostupnosti vodních zdrojů a využívání půdy. Rada po konzultaci s Evropským parlamentem, Hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů vždy přijímá opatření jednomyslně. V této jednomyslnosti je podtržena důležitost takového opatření.

4.2 Sekundární právo

Podtitul Světového dne vody 22. března 2022 zněl: „*Podzemní voda je neviditelná, ale její dopad je viditelný všude*“. Pokud se naplní scénáře dopadů změny klimatu, bude to znamenat i nedostatečné zásoby podzemních vod. Podzemní vody představují pro 55 % obyvatel EU zdroj pitné vody, a kromě toho jsou důležité i pro průmysl a zemědělství. Dále mají podzemní vody stěžejní vliv na existenci mokřadů a působí jako kompenzátor během suchých období. Podzemní vody jsou nezastupitelné v každém hydrologickém cyklu a dotují systémy vod povrchových.⁹⁹

4.2.1 Rámcová směrnice o vodách

Významnou aktivitou bylo přijetí rámcové směrnice o vodách v roce 2000.¹⁰⁰ Cílem směrnice je stanovit pravidla, která pomohou k dosažení dobrého stavu vod.¹⁰¹ Podpůrným prvkem při dosahování dobré jakosti je zajištění dostatečných zásob povrchových a podzemních vod.¹⁰² Bez dostatečně stabilního množství vody v krajině snadno dochází ke zhoršení vodních i suchozemských ekosystémů. Proto mají být přijata opatření týkající se množství, která mají přispět ke zmírnění povodní a sucha.

Po členských státech se vyžaduje zavedení politiky zahrnující finanční zatížení využívání vod (poplatky), které bude uživatele motivovat k efektivnímu využívání vodních zdrojů.¹⁰³ Dále mají být stanoveny všeobecné zásady pro omezení odběrů a vzdouvání vody, aby byla zajištěna environmentální udržitelnost dotčených vodních systémů.¹⁰⁴

Hlavním nástrojem rámcové směrnice o vodách jsou plány povodí, na které navazují vhodná opatření. Směrnice zavádí princip plánování a integrované prevence. Díky tomuto požadavku členské státy identifikovaly jednotlivé oblasti povodí tak, aby byla ochrana vod organizována na základě přirozených podmínek jejich výskytu.¹⁰⁵

⁹⁹ PUNČOCHÁŘ, Pavel. *Podzemní voda je neviditelná, ale její dopad je viditelný všude*. Severočeská vodárenská společnost a.s., Hostivice: Facom, 2022, č. 3.

¹⁰⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky. Úř. věst. L 327, 22. prosince 2000, s. 1-73.

¹⁰¹ Tamtéž, čl. 1.

¹⁰² Tamtéž, čl. 19.

¹⁰³ Tamtéž, čl. 9.

¹⁰⁴ Tamtéž, čl. 41.

¹⁰⁵ Tamtéž, čl. 13.

4.2.2 Navazující dokumenty na rámcovou směrnici o vodách

Pro zadržování vody v krajině je významná směrnice o vyhodnocování a zvládnání povodňových rizik z roku 2007.¹⁰⁶ Bod 2 této směrnice uvádí, že povodně jsou přírodním jevem, kterému nelze zabránit. Dále však tentýž bod připouští, že určité činnosti člověka a změna klimatu přispívají ke zvyšování pravděpodobnosti výskytu povodní. Jako příklad takových činností uvádí rozšiřování osídlených a hospodářsky využívaných ploch v záplavových územích a snižování přirozené schopnosti půdy zadržovat vodu v důsledku využívání území.

Dalším podstatným dokumentem je Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě: Opatření k dosažení „dobrého stavu“ vod EU a snížení povodňových rizik.¹⁰⁷ Komise tímto sdělením předkládá hodnocení provedené směrnice o vodách, která byla doplněna směrnicí o povodních. Ze sdělení vyplývá, že směrnice přispěly ke zlepšení ochrany vod v EU. Do budoucna by také mělo být dosaženo sladění environmentálních a ekonomických cílů prostřednictvím opatření, která zajistí dostatečné množství vody.

Konkrétním příkladem již přijatého opatření, jsou tzv. agroenvironmentální opatření.¹⁰⁸ Ta mají za úkol podpořit způsoby využívání zemědělské půdy, které jsou v souladu s ochranou životního prostředí, s udržováním krajiny a tradičními vlastnostmi zemědělské půdy, včetně vlastnosti retenční.¹⁰⁹

4.2.3 Nařízení o minimálních požadavcích na opětovné využívání vody

Doplňujícím právním předpisem pro rámcovou směrnici o vodách je nařízení o minimálních požadavcích na opětovné využívání vody.¹¹⁰ Důvodem přijetí byla skutečnost, že vodní zdroje EU jsou stále více zatěžovány, což vede k nedostatku vody a zhoršování její kvality. Ke zlepšení by mohlo dojít opětovným využíváním vycištěné odpadní vody a omezením odběru z povrchových i podzemních vod. Účelem nařízení je zaručit bezpečnost recyklované odpadní vody pro účely zavlažování v zemědělství a podpory oběhového hospodářství.¹¹¹

¹⁰⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2007/60/ES ze dne 23. října 2007 o vyhodnocování a zvládnání povodňových rizik. Úř. věst. L 288, 6. listopadu 2007, s. 27-34.

¹⁰⁷ Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě 2015/120 ze dne 9. března 2015, Rámcová směrnice o vodě a směrnice o povodních: Opatření k dosažení „dobrého stavu“ vod EU a snížení povodňových rizik.

¹⁰⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2021/2115 ze dne 2. prosince 2021, kterým se stanoví pravidla podpory pro strategické plány, jež mají být vypracovány členskými státy v rámci společné zemědělské politiky (strategické plány SZP) a financovány Evropským zemědělským záručním fondem (EZZF) a Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova (EZFRV), a kterým se zrušují nařízení (EU) č. 1305/2013 a (EU) č. 1307/2013. Úř. věst. L 435, 6. prosince 2021, s. 1.

¹⁰⁹ *Vliv činnosti člověka na krajinu českého venkova s důrazem na vodní režim a zadržování vody v krajině* [online]. Praha: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v. v. i., 2010, s. 60 [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: https://www.kompostuj.cz/fileadmin/1_Biodpad_a_kompostovani/Vime_proc/vliv_cloveka_na_krajinu.pdf.

¹¹⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2020/741 ze dne 25. května 2020 o minimálních požadavcích na opětovné využívání vody. Úř. věst. L 177, 5. června 2020, s. 32-55.

¹¹¹ Tamtéž, čl. 1 a násl.

4.2.4 Ochrana biologické rozmanitosti soustavou Natura 2000

Hlavním cílem směrnice o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin je podpořit ochranu biologické rozmanitosti s ohledem na hospodářské, sociální, kulturní a regionální požadavky.¹¹² Článek 3 této směrnice vytvořil ekologickou soustavu oblastní ochrany s názvem Natura 2000.¹¹³ Soustavu tvoří dva typy chráněných území, jedná se o ptačí oblasti a evropsky významné lokality. Na základě stanovených kritérií každý členský stát přispěje k vytvoření soustavy Natura 2000.

Soustava Natura 2000 je zohledněna v řadě vnitrostátních nástrojů, které mají vliv na zadržování vody v krajině. Jedná se např. o politiku územního rozvoje, zásady územního rozvoje a proces posuzování vlivů na životní prostředí. Všechny tyto nástroje vyhodnocují právě i vliv na evropsky významné lokality a ptačí oblasti Natura 2000.¹¹⁴

4.2.5 Návrh nařízení o právním rámci pro obnovu přírody v Evropě

Historicky první návrh svého druhu v oblasti ochrany přírody a krajiny představila Komise EU v červnu 2022. Doposud byly v této oblasti přijímány směrnice, nyní by mělo jít o nařízení, konkrétně o právním rámci pro obnovu přírody v Evropě. V této oblasti je komplikované nastavit pravidla dosažení cílů tak, aby byly cíle dosažitelné všemi členskými státy a zároveň byly dostatečně efektivní. Proto dle návrhu nařízení má být umožněna určitá míra adaptace vnitrostátními právními předpisy.

Návrh nařízení obsahuje řadu ambiciózních cílů spočívajících v zajištění obnovy poničených suchozemských a vodních ekosystémů. Podpora biologické rozmanitosti znamená i podporu funkce ekosystémů zadržovat vodu. Dalším z cílů je i zajištění zelených ploch ve městech, což by mohlo výrazně přispět k zadržení atmosférických srážek v místě jejich dopadu.¹¹⁵

4.3 Strategické a koncepční dokumenty EU

Z vlastní iniciativy přijal Evropský parlament v roce 2008 usnesení o řešení problému nedostatku vody a sucha v EU.¹¹⁶ Vyzývá tím ke koordinovanému přístupu a zdůrazňuje, že regiony jsou významným iniciátorem technologických inovací v oblasti vodního hospodářství.

¹¹² Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Úř. věst. L 206, 22.7.1992, s. 7.

¹¹³ Soustava Natura 2000 zahrnuje i zvláště chráněná území označená členskými státy podle směrnice 79/409/EHS ze dne 2. dubna 1979 o ochraně volně žijících ptáků. Úř. věst. L 103, 25. dubna 1979, s.1.

¹¹⁴ § 19 odst. 2 stavebního zákona.

¹¹⁵ STEJSKAL, Vojtěch. *Návrh nařízení EU o právním rámci pro obnovu přírody v Evropě*. Ochrana přírody, 25. srpna 2022, s. 18-21.

¹¹⁶ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 9. října 2008 o řešení problému nedostatku vody a sucha v Evropské unii. Úř. věst. C 9 E, 14. ledna 2010, s. 33.

Evropský parlament v usnesení upozorňuje na souvislosti mezi změnou klimatu a nedostatkem vody, suchem, půdní erozí, desertifikací, lesními požáry, integrovanou územní péčí aj.

Dále by měla být dle usnesení kombinována různá opatření k řízení poptávky po vodě, optimalizaci existujících zdrojů v rámci koloběhu vody a k vytváření zdrojů nových. Nebot' téměř 20 % vody se v EU vyplývá důsledkem nevhodného využívání. Nedostatek vody má přímý dopad na hospodářskou, sociální i územní soudržnost, a tato skutečnost by měla být náležitě zohledněna při vytváření budoucí politiky. K tomu slouží také strategie a koncepce.

4.3.1 Plán na ochranu vodních zdrojů Evropy

V roce 2012 byl představen Plán na ochranu vodních zdrojů Evropy, dlouhodobý strategický dokument, který má přispět k naplnění cílů rámcové směrnice o vodách.¹¹⁷ Určuje klíčová opatření pro lepší vodohospodářství, která by měli provést vodohospodáři a tvůrci politiky. Konkrétně klade důraz na územní plánování, otázky znečištění, účinnější využívání vody. Podstatnou roli hraje modernizace stávajících staveb. Zelená infrastruktura může být brána jako nový zásadní prvek pro zadržování většího množství vody než doposud.¹¹⁸

4.3.2 Zelená dohoda pro Evropu

Zelená dohoda pro Evropu, přijatá v roce 2019, je vůdčí strategie obsahující celou řadu dílčích strategií.¹¹⁹ Členské státy se zavázaly, že do roku 2050 se Evropa stane prvním klimaticky neutrálním kontinentem. Za tímto účelem přislíbily do roku 2030 snížit emise nejméně o 55 % oproti roku 1990.¹²⁰ Další součástí Zelené dohody pro Evropu je obnova ekosystémů a biologické rozmanitosti. Konkrétními kroky, které by zabránily úbytku biologické rozmanitosti, jsou např. rozšiřování plochy chráněné půdy, posílení přeshraniční spolupráce ohledně chránění a obnovy soustavy Natura 2000, návrhy na evropská zelená města a další zvyšování biologické rozmanitosti v městských oblastech.¹²¹

V červnu roku 2021 bylo přijato Nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví právní rámec pro dosažení klimatické neutrality.¹²² Cíl dosáhnout klimatické neutrality je tak zakotven v legislativě.¹²³

¹¹⁷ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2012/0673 ze dne 14. listopadu 2012, Plán na ochranu vodních zdrojů Evropy.

¹¹⁸ PUNČOCHÁŘ, Pavel. *Plán na ochranu vodních zdrojů Evropy („Blueprint“) a stav implementace Rámcové směrnice vod (2000/60/ES)* [online]. Vodní hospodářství [cit. 6. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://vodnihospodarstvi.cz/plan-na-ochranu-vodnich-zdroju-evropy-blueprint-a-%E2%80%AFstav-implementace-ramcove-smernice-vod-2000-60-es/>.

¹¹⁹ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2019/640 ze dne 11. prosince 2019, Zelená dohoda pro Evropu.

¹²⁰ Zelená dohoda pro Evropu, bod 2.1.1.

¹²¹ Tamtéž, bod 2. 1. 7.

¹²² Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2021/1119 ze dne 30. června 2021, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (ES) č. 401/2009 a nařízení (EU) 2018/1999. Úř. věst. L 243/1, 30. června 2021, 30. června 2021, s. 1-17.

Na cíl EU, snížit do roku 2030 emise skleníkových plynů alespoň o 55 %, navazuje balíček návrhů „Fit for 55“. Balíček návrhů představuje aktualizaci právních předpisů EU.¹²⁴ Rada se dohodla např. na revizi nařízení o LULUCF, které stanovuje pravidla pro snižování emisí a pohlcování uhlíku v odvětvích využívání půdy a lesnictví.¹²⁵ „Fit for 55“ je plánem transformace unijní ekonomiky, který svým rozsahem nemá obdoby.¹²⁶

4.3.3 Strategie EU

V roce 2021 vydala Evropská komise novou adaptační strategii pro přizpůsobení se změně klimatu. Strategie uvádí, že k přizpůsobení se přispívají budovy prostřednictvím místního zadržování vody. Budovy snižují efekt městských tepelných ostrovů pomocí zelených střech a zdí. Dalším cílem je výrazné snížení spotřeby vody. Komise bude podporovat využívání plánů řízení sucha, opatření ke zvýšení schopnosti půdy zadržovat vodu a bezpečného opětovného využívání vody.¹²⁷

Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030 stanovuje plán pro postoj EU k celosvětovému rámci pro biologickou rozmanitost po roce 2020, který má být přijat. Strategie se zabývá faktory, které mají za následek úbytek biologické rozmanitosti. Cílem strategie je problematiku biologické rozmanitosti začlenit do celkové strategie hospodářského růstu EU.¹²⁸

Lesy jsou důležité pro biologickou rozmanitost, regulaci klimatu a vodních zdrojů. Kromě přísné ochrany lesních porostů musí EU zvýšit rozlohu a odolnost lesů.¹²⁹ Za tímto účelem byla přijata nová lesní strategie EU do roku 2030. Mezi hlavní problémy, které je třeba řešit, byla zařazena snižující se schopnost lesů plnit ekosystémové a další funkce, mezi kterými je i funkce retenční.¹³⁰

¹²³ Tamtéž, čl. 1.

¹²⁴ Infografika – „Fit for 55“: jak EU promítne klimatické cíle do právních předpisů [online]. Evropská rada [cit. 24. října 2022]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/infographics/fit-for-55-how-the-eu-will-turn-climate-goals-into-law/>.

¹²⁵ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 14. 7. 2021, kterým se mění nařízení o LULUCF, která stanovuje pravidla pro snižování emisí a pohlcování uhlíku v odvětví využívání půdy, změn ve využívání půdy a lesnictví.

¹²⁶ Viz ŽÁKOVSKÁ, Karolina. RUFER, Daniel. *Fit for 55: legislativní balíček, který bere změnu klimatu vážně*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2021, roč. 61, č. 3, s. 18-64 [cit. 5. listopadu 2022]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_61.pdf.

¹²⁷ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2021/82 ze dne 24. února 2021, Vytvoření Unie odolné vůči změně klimatu – nová strategie EU pro přizpůsobení se změně klimatu.

¹²⁸ STEJSKAL, Vojtěch. *Nové evropské unijní strategie v oblasti ochrany biologické rozmanitosti a vztahu zemědělské politiky a environmentální politiky*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2020, roč. 57, č. 3, s. 129 [cit. 6. listopadu 2022]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_57.pdf.

¹²⁹ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2020/380 ze dne 20. května 2020 Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030: Navrácení přírody do našeho života.

¹³⁰ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2021/572 ze dne 16. července 2021, Nová Lesní strategie EU do roku 2030.

Na základě předešlé strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2020 se Komise zavázala vypracovat strategii pro zelenou infrastrukturu.¹³¹ Zelená infrastruktura přispívá ke snížení emisí skleníkových plynů a také přináší další výhody, mezi které se řadí i zadržování vody.¹³² V neposlední řadě je třeba zmínit i Půdní strategii EU. Zdravá půda jako největší suchozemský ekosystém EU je základem pro mnoho odvětví hospodářství. Postupy, které udržují a zlepšují zdraví půdy, zvyšují i schopnost půdy zadržovat vodu.¹³³

4.3.4 Akční program pro životní prostředí

V březnu roku 2022 byl přijat v pořadí osmý akční program pro životní prostředí, který má sloužit jako vodítko pro tvorbu politiky do roku 2030. Akční program obsahuje šest tematických prioritních cílů, které se týkají snížení emisí skleníkových plynů; přizpůsobení se změně klimatu; modelu regenerativního růstu; cíle nulového znečištění; ochrany a obnovy biologické rozmanitosti; snížení hlavních environmentálních a klimatických dopadů souvisejících s výrobou a spotřebou. V roce 2024 by měl proběhnout přezkum dosahování cílů.¹³⁴

¹³¹ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2011/244 ze dne 3. května 2011, Naše životní pojistka, náš přírodní kapitál: strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2020.

¹³² Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2013/249 ze dne 6. května 2013, Zelená infrastruktura – zlepšování přírodního kapitálu Evropy.

¹³³ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2021/699 ze dne 17. listopadu 2021, Strategie EU pro půdu do roku 2030: Využití přínosů zdravé půdy pro lidi, potraviny, přírodu a klima.

¹³⁴ Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady 2022/591 ze dne 6. dubna 2022 o všeobecném akčním programu Unie pro životní prostředí na období do roku 2030. Úř. věst. L 114, 12. dubna 2022, s. 22-36.

5 Vnitrostátní strategické a koncepční dokumenty

5.1 Státní politika životního prostředí ČR

Zastřešujícím strategickým dokumentem je Státní politika životního prostředí České republiky 2030 s výhledem do 2050 (dále jen „SPŽP 2030“).¹³⁵ Ta vymezuje strategické a specifické cíle v jednotlivých oblastech životního prostředí, kterých má být dosaženo skrze typová opatření.

Jedním z cílů SPŽP 2030 je zvýšení efektivity využívání vody včetně její recyklace.¹³⁶ Za tímto účelem by měla být v urbanizovaném území snaha zajistit vsakování spadlé srážkové vody. Typovým opatřením pro dosažení tohoto cíle bude výstavba oddílných kanalizací a nádrží nebo odstranění stávající výjimky ze zpoplatnění odvádění srážkových vod do jednotné kanalizace podle zákona o vodovodech a kanalizacích.¹³⁷

Další cíle SPŽP 2030 s přesahem na zadržování vody v krajině jsou následující: v sídlech má být zaveden systém hospodaření s vodou, včetně vody srážkové;¹³⁸ retence vody v krajině se má zvyšovat prostřednictvím ekosystémových řešení a udržitelného hospodaření;¹³⁹ degradace půd a plošný úbytek zemědělské půdy se má snižovat;¹⁴⁰ biologická rozmanitost má být zachovávána v mezích tlaku změny klimatu.¹⁴¹

5.2 Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR

Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR je aktuálně zpracována pro období let 2021 až 2030.¹⁴² Adaptační opatření vodního režimu v krajině a vodního hospodářství byla rozčleněna do šesti sekcí, přičemž pro retenční schopnost krajiny jsou klíčové první tři sekce. První sekcí jsou adaptační opatření v ploše povodí pro zajištění stability vodního režimu. Cílem je snížit a zpomalit povrchový odtok vody, zvýšit retenci vody v krajině a zajistit doplňování podzemních vod. K tomu přispívá vhodné hospodaření na zemědělské a lesní půdě, minimalizace negativního vlivu odvodňovacích zařízení a vhodné uspořádání krajiny.¹⁴³

¹³⁵ Usnesení vlády ČR č. 21 ze dne 11. ledna 2021 o Státní politice životního prostředí České republiky 2030 s výhledem do 2050.

¹³⁶ SPŽP 2030, s. 26.

¹³⁷ Zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁸ SPŽP 2030, s. 52.

¹³⁹ Tamtéž, s. 74.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 75.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 81.

¹⁴² Usnesení vlády České republiky č. 785 ze dne 13. září 2021 o aktualizaci Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách České republiky a Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu.

¹⁴³ Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách České republiky, s. 38.

Druhou sekci jsou systémy hospodaření se srážkovými vodami a systémy opětovného využití vody. V ČR je zaveden systém na odvádění srážkových vod kanalizací mimo urbanizované území. Pro nápravu je třeba nenapojovat spad nové srážkové vody na stávající odvodňovací systémy. Za tímto účelem bude třeba vytvořit funkčně propojené systémy sídelní zelené infrastruktury.¹⁴⁴ Podkladem pro systémy sídelní zelené infrastruktury je územní plán. To, že systémy územní plán nyní neupravuje, s sebou přináší problémy a výzvy, které bude třeba legislativně řešit.¹⁴⁵

Třetí sekci jsou plány povodí a plány pro zvládnání povodňových rizik. Vzhledem k očekávanému zvýšení četnosti srážek a zvýšení pravděpodobnosti výskytu dlouhodobého sucha je třeba vypracovat ucelenou koncepci pro zvládnání sucha a nedostatku vody.¹⁴⁶

5.3 Strategický rámec ČR 2030

Dalším rozsáhlým dokumentem je Strategický rámec Česká republika 2030. Udává směr, kterým by se měl rozvoj ČR vydat v příštích desetiletích.¹⁴⁷ Tento rámec uznává, že strategickým zdrojem se stává voda a vážný problém představuje nedostatečná schopnost krajiny zadržovat vodu.¹⁴⁸ Jako možné řešení navrhuje směřovat nastavení podmínek pro poskytování dotací v zemědělství a lesnictví. Podmínky by měly být vázány na zlepšování úrodnosti půdy, zvyšování schopnosti půdy zadržovat vodu a obnovu biologické rozmanitosti.¹⁴⁹

5.4 Generel vodního hospodářství krajiny ČR

Generel vodního hospodářství krajiny ČR je projekt Státního pozemkového úřadu s přesahem do zemědělské praxe. Je zaměřen na koncepční úpravy hospodaření v krajině s ohledem na dopady související se změnou klimatu. Zemědělské hospodaření je jedním z klíčových faktorů, kterým lze zmírnit dopady změn klimatu. Cílem projektu bylo definovat nejzranitelnější oblasti a vypracovat zemědělskými subjekty akceptovatelný návrh ochranných opatření vedoucí ke zmírnění negativních účinků povodní a sucha.¹⁵⁰ Z agronomických opatření

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 46.

¹⁴⁵ Viz TOMOSZKOVÁ, Veronika. *Územní plán jako nástroj pro adaptaci na změny klimatu*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2019, roč. 51, č. 1, s. 38-39 [cit. 4. listopadu 2022]. Dostupné z: https://is.muni.cz/publication/1545616/cislo_51.pdf.

¹⁴⁶ Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách České republiky, s. 40.

¹⁴⁷ Strategický rámec Česká republika 2030 [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí [cit. 2. října 2022]. Dostupné z: <https://www.cr2030.cz/strategie/dokumenty-ke-stazeni/>.

¹⁴⁸ Strategický rámec Česká republika 2030, s. 48.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 57.

¹⁵⁰ MARADOVÁ, Svatava. PAVLÍK, František. *Představení a cíle Generelu vodního hospodářství krajiny České republiky*. [online]. Publikováno v rámci konference „Trvale udržitelné zemědělské hospodaření v aridních oblastech“ 2015 [cit. 2. října 2022]. Dostupné z: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/pb_cl_004-generel3358.pdf.

jsou vhodná např. pásové zpracování půdy, přímé setí do mulče a podpovrchová lokální aplikace hnojiv s regulovaným uvolňováním živin.¹⁵¹

5.5 Koncepce ochrany před následky sucha pro území ČR

Hlavním cílem Koncepce na ochranu před následky sucha pro území ČR¹⁵² bylo vytvoření rámce pro přijetí účinných legislativních, organizačních, technických a ekonomických opatření sloužící k minimalizaci dopadů sucha a stavu nedostatku vody jako reakce na výskyt sucha v období let 2014-2016.¹⁵³ V návaznosti na koncepci byl zpracován podrobný Katalog přírodě blízkých opatření pro zadržení vody v krajině s detailními parametry, charakteristikami a účinky typových opatření.¹⁵⁴

Koncepce vymezuje pět kapitol rozvedených do konkrétních opatření. Klíčová je kapitola o zvýšení retenční a akumulární schopnosti krajiny. Navržená opatření se týkají obnovy přirozených funkcí vodních toků a niv, regulace odtoku z melioračních odvodňovacích zařízení, obnovy přirozených prvků v krajině, způsobů hospodaření na lesní půdě, podpory hospodaření se srážkovými vodami a územního plánování.¹⁵⁵

5.6 Koncepce pozemkových úprav

Státní pozemkový úřad vydal Koncepci pozemkových úprav na období let 2021 až 2025.¹⁵⁶ Dle tohoto dokumentu by měly pozemkové úpravy v co nejvyšší míře naplňovat potřeby společnosti. Mezi potřebami společnosti je zohledněna i adaptace na účinky klimatických změn a dlouhodobé zadržení vody v krajině, zahrnující úpravu odtokových poměrů, výrazné zvýšení protierozní stability a protipovodňové ochrany území prostřednictvím preventivních opatření a staveb realizovaných ve veřejném zájmu.¹⁵⁷

¹⁵¹ TRNKA, Miroslav a kol. *Generel vodního hospodářství krajiny České republiky Stručný souhrn* [online]. Praha: Státní pozemkový úřad [cit. 2. října 2022]. Dostupné z: https://www.czechglobe.cz/media/filer_public/fc/6d/fc6d1620-f9ea-4643-a046-cb302c61fb9a/1_generel_vodniho_hospodarstvi_krajiny_cr_-_strucny_souhrn.pdf.

¹⁵² Koncepce ochrany před následky sucha pro území České republiky [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství [cit. 16. září 2022]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/koncepce-a-strategie/koncepce-na-ochranu-pred-nasledky-sucha.html>.

¹⁵³ Viz DZURÁKOVÁ, Miriam a kol. *Katalog přírodě blízkých opatření pro zadržení vody v krajině a jeho uplatnění ve webových mapových aplikacích pro veřejnost*. Vodohospodářské technicko-ekonomické informace [online], 2018, roč. 60, č. 5, s. 6-11 [cit. 6. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://www.vtei.cz/wp-content/uploads/2018/10/5939-VTEI-Katalog-prirode-blizkych.pdf>.

¹⁵⁴ Katalog přírodě blízkých opatření pro zadržení vody v krajině [online]. 2018, Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, v. v. i. Dostupné z: https://www.suchovkrajine.cz/sites/default/files/vystup/p1_katalog_opatreni_0.pdf.

¹⁵⁵ Koncepce ochrany před následky sucha pro území ČR, s. 42-45.

¹⁵⁶ Koncepce pozemkových úprav na období let 2021-2025 [online]. Praha: Státní pozemkový úřad [cit. 24. října 2022]. Dostupné z: <https://www.spucr.cz/tiskovy-servis/aktuality/statni-pozemkovy-urad-vydal-koncepci-pozemkovych-uprav.html>.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 7.

5.7 Politika územního rozvoje ČR

Územní plánování je upraveno zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „stavební zákon“).¹⁵⁸ Politika územního rozvoje ČR představuje závaznou strategii s celostátní působností.¹⁵⁹

Republiková priorita v čl. 25 se zabývá preventivní ochranou před potenciálními riziky (povodně, sucho, eroze atd.) s cílem jim předcházet a minimalizovat jejich dopady. Prevencí by měla být adaptační opatření v podobě vytváření podmínek pro zvýšení přirozené retence srážkových vod a využívání přírodě blízkých opatření pro zadržování a akumulaci povrchové vody tam, kde je to možné s ohledem na strukturu osídlení a kulturní krajinu.

5.8 Státní program ochrany přírody a krajiny ČR

Státní program ochrany přírody a krajiny ČR pro období 2020 až 2025 hodnotí nejvýznamnější hrozby, mezi kterými jsou zařazeny i projevy změny klimatu.¹⁶⁰ Kromě analýzy současných hrozeb program definuje cíle a opatření. Mezi plánovanými opatřeními je i realizace zvyšující retenční kapacitu půdy včetně zvýšení podílu organické hmoty skrze finanční nástroje.¹⁶¹

Dalším plánovaným opatřením je zajištění odborných podkladů pro vyhodnocení schopnosti zadržování vody v půdě v souvislosti s bojem proti suchu a dalšími mimoprodukčními funkcemi půd skrze nástroje podpory výzkumu, vývoje a inovací. V neposlední řadě by mělo dojít k realizování studie o hodnocení půdní biodiverzity jako významné složky biologických vlastností půdy.¹⁶²

¹⁵⁸ Vzhledem k tomu, že přijatý zákon č. 283/2021 Sb. nový stavební zákon, nabude účinnosti datem od 1. 7. 2023, není tento zákon předmětem rozboru. S ohledem na doporučený rozsah diplomové práce jej nechávám návrhem na další výzkum.

¹⁵⁹ Sdělení Ministerstva pro místní rozvoj o schválení Aktualizace č. 4 Politiky územního rozvoje České republiky bylo zveřejněno dne 31. srpna 2021 ve Sbírce zákonů v částce 141 pod číslem 321.

¹⁶⁰ Státní program ochrany přírody a krajiny pro období 2020-2025 [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí [cit. 24. října 2022]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/AF71B00C4DF84B70C12585F400429F1C/\\$file/SPOPK_web.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/AF71B00C4DF84B70C12585F400429F1C/$file/SPOPK_web.pdf).

¹⁶¹ Tamtéž, s. 74.

¹⁶² Tamtéž, s. 75.

6 Vodní zákon

Účelem vodního zákona je mimo jiné stanovit podmínky pro hospodárné využívání vodních zdrojů, pro jejich zachování a předejití stavu nedostatku vody; vytvořit podmínky pro snižování nepříznivých účinků povodní a sucha; chránit vodní ekosystémy a na nich přímo závislé suchozemské ekosystémy.¹⁶³ Schopnost krajiny zadržovat vodu má podíl na zajištění dostatečného množství vodních zdrojů ČR a zároveň dokáže předcházet povodním i stavům sucha, z těchto důvodů je účelem vodního zákona také chránit a obnovovat retenční schopnost krajiny.

Vodní zákon upravuje některé nástroje, které mají vliv na zadržování vody v krajině. Konkrétně se jedná o plány povodí, regulace hospodaření se srážkovou vodou, ochranu vodních toků a jejich koryt a plány pro zvládání sucha a stavu nedostatku vody.

6.1 Plány povodí

Do vodního zákona byla implementována rámcová směrnice o vodách a směrnice o vyhodnocování a zvládání povodňových rizik. Nástrojem těchto směrnic jsou plány povodí, které se vypracovávají v 6letých cyklech na úrovni mezinárodních, národních a dílčích povodí.¹⁶⁴ Plány povodí jsou podkladem pro výkon veřejné správy, především pro územní plánování a vodoprávní řízení. Účelem je harmonizovat veřejný zájem ochrany vod, snížit nepříznivé účinky povodní i sucha a zajistit udržitelné užívání vodních zdrojů, hlavně pro účely zásobování pitnou vodou.¹⁶⁵

Základní etapa plánovacího cyklu zahrnuje vymezení vodního útvaru a identifikaci antropogenních vlivů na stav vod.¹⁶⁶ ČR se prostřednictvím Mezinárodní komise pro ochranu Labe, Mezinárodní komise pro ochranu Odry před znečištěním a Mezinárodní komise pro ochranu Dunaje aktivně podílí na zpracování společných částí tří mezinárodních plánů. Jedná se o plány mezinárodní oblasti povodí Labe, Odry a Dunaje.¹⁶⁷ Ve vymezeném časovém období 2021-2027 probíhá třetí plánovací období.¹⁶⁸

Jedním z rámcových cílů je například obnova přirozeného vodního režimu a zlepšování přirozené retenční schopnosti krajiny. Specifickým cílem je potom omezovat vznik

¹⁶³ § 1 vodního zákona.

¹⁶⁴ § 24 vodního zákona.

¹⁶⁵ § 24 vodního zákona.

¹⁶⁶ Reporting plánů povodí podle Rámcové směrnice o vodách [online]. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, v. v. i. [cit. 2. října 2022]. Dostupné z: <https://www.vtei.cz/wp-content/uploads/2017/03/5697-VTEI-Reporting-planu-povodi.pdf>.

¹⁶⁷ Plány mezinárodních oblastí povodí [online]. Voda, eAGRI [cit. 2. října 2022]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/voda/planovani-v-oblasti-vod/priprava-planu-povodi-pro-2-obdobi/plany-mezinarodnich-oblasti-povodi/>.

¹⁶⁸ Tamtéž.

soustředěného odtoku vody plošným zadržováním.¹⁶⁹ K dosažení environmentálních cílů plánů povodí je požadováno zpracovávat program opatření.¹⁷⁰

6.2 Hospodaření s dešťovou vodou v zastavěných územích

Hospodařit s dešťovou vodou v zastavěných územích znamená zejména podpořit výpar, vsakování a pomalý odtok tak, aby se voda opět stala součástí malého koloběhu.¹⁷¹ Člověk zástavbou znemožní krajině zadržovat vodu, proto by měl hledat náhradní řešení v podobě propustných materiálů a jiných zařízení.

Vodní zákon ukládá každému stavebníkovi povinnost hospodařit se srážkovou vodou přímo na svém pozemku. Stavebník je povinen omezit odtok vody akumulací a následně ji využít. Pokud to není možné, má omezit odtok srážkových vod zadržováním a řízeným odváděním. Bez splnění těchto podmínek nesmí být povolena stavba, změna stavby před jejím dokončením, užívání stavby ani vydáno rozhodnutí o dodatečném povolení stavby nebo rozhodnutí o změně v užívání stavby.¹⁷²

Stát může poskytnout finanční prostředky k úhradě výdajů na opatření ve veřejném zájmu pro vsakování, zadržování a odvádění srážkových vod.¹⁷³ Prováděcím předpisem k této úpravě bylo nařízení vlády, které vyhlášovalo Plán hlavních povodí ČR. Tento plán stanovil v rámci problematiky sucha a vodní eroze cíl uplatňovat v urbanizovaných územích koncepci nakládání s dešťovými vodami, která bude umožňovat jejich zadržování, vsakování i přímé využívání.¹⁷⁴

Dotační program Dešťovka funguje od roku 2014 a je určen k udržitelnému hospodaření s vodou v domácnostech. Program umožňuje domácnostem pokrýt procentuální část výdajů na pořízení systému na využití srážkové vody na zalévání zahrady, splachování nebo využití přečištěné odpadní vody. Od roku 2021 byl začleněn pod dotační program Nová zelená úsporám, který je financován z Národního plánu obnovy. Rozpočet byl stanoven na 440 mil. Kč. Předpokládá se, že k jeho vyčerpání dojde v roce 2022.¹⁷⁵

¹⁶⁹ Národní plán povodí Labe, s. 24-26.

¹⁷⁰ § 26 vodního zákona.

¹⁷¹ *Dešťovka: jak zadržovat dešťovou vodu a využívat ji na zahradě a v domácnosti*. Brno: Permakultura, 2021. Klíč k soběstačnosti.

¹⁷² § 5 odst. 3 vodního zákona.

¹⁷³ § 102 písm. p) vodního zákona.

¹⁷⁴ Nařízení vlády č. 262 ze dne 3. října 2007, Plán hlavních povodí České republiky.

¹⁷⁵ *Dotace a půjčky Dešťovka* [online]. Praha: Státní fond Životního prostředí ČR [cit. 1. února 2022]. Dostupné z: <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/destovka/>.

6.3 Ochrana vodních toků a jejich koryt

Vodní toky a jejich koryta jsou předmětem ochrany proti nedovoleným zásahům.¹⁷⁶ Narovnávání koryta je jednou z nejběžnějších úprav na vodních tocích. To ovšem vede ke zrychlení odtoku a snížení přirozené retence. Zpevněním břehů koryta se snižuje tření vody se svým korytem a opět dochází ke zrychlení odtoku vody.¹⁷⁷

Je mimo jiné zakázáno měnit směr, podélný sklon a příčný profil koryta vodního toku, poškozovat břehy, těžít z koryt vodních toků zeminu, písek nebo nerosty. S tím souvisí i celá řada povinností vlastníků pozemků, na nichž se nacházejí koryta vodních toků i vlastníků pozemků sousedících a vlastníků staveb a zařízení v korytech vodních toků nebo sousedících s nimi.¹⁷⁸

Tato ochrana je doplněna ochranou vodních toků jako významných krajinných prvků. Vodní zákon rozlišuje vodní tok a koryta vodních toků.¹⁷⁹ ZOPK vodní tok vnímá včetně jeho koryta a vázaných ekosystémů. K zásahům, které by mohly vést k jeho poškození, zničení, ohrožení či oslabení ekologicko-stabilizační funkce, je třeba stanovisko orgánu ochrany přírody.¹⁸⁰ Takovým zásahem je i úprava vodního toku, přičemž se bude spíše jednat o úpravu koryta vodního toku, nikoliv o úpravu vodního toku, jak to vnímá vodní zákon.¹⁸¹

6.4 Zvládání sucha a stavu nedostatku vody

V letech 2014-2017 byla ČR sužována suchem. Při zjišťování příčin tohoto stavu se dospělo k závěru, že tyto závažné důsledky mohou být částečně způsobeny absencí dostatečné právní úpravy, která by stavům sucha a nedostatku vody předcházela nebo je případně uměla řešit.¹⁸² Zákonem č. 544/2020 Sb., vyšla ve Sbírce zákonů tzv. suchá novela vodního zákona.¹⁸³

Novela zavádí plány pro zvládání sucha a stavu nedostatku vody, vymezuje orgány pro zvládání sucha a nedostatku vody, předpovědní službu pro sucho a definuje vydávání opatření při stavu nedostatku vody. Takovými opatřeními může být omezení nebo i zákaz

¹⁷⁶ HORÁČEK, Zdeněk a kol. *Vodní zákon. Komentář*. 3. vydání. Praha: Soudy, 2015, § 46 Ochrana vodních toků a jejich koryt.

¹⁷⁷ JUST, Tomáš. *Ekologicky orientovaná správa vodních toků v oblasti péče o jejich morfologický stav*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2016, s. 26.

¹⁷⁸ § 46 až 52 vodního zákona.

¹⁷⁹ § 43 a § 44 vodního zákona.

¹⁸⁰ § 4 odst. 2 vodního zákona.

¹⁸¹ HORÁČEK, Zdeněk a kol. *Vodní zákon. Komentář*. 3. vydání. Praha: Soudy, 2015, § 43 Vodní toky.

¹⁸² DAVIDOVÁ, Tereza. MARTÁK, Pavel. *Koncepce ochrany před následky sucha pro území ČR*. In Suché období 2014-2017: vyhodnocení, dopady a opatření. Praha: Český hydrometeorologický ústav, 2018, s. 40.

¹⁸³ Zákon, kterým se mění zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

nakládání s vodami, omezení užívání pitné vody z vodovodu, upravení minimálního zůstatkového průtoku nebo hladiny podzemních vod.¹⁸⁴

Katalog opatření je podobný těm, která jsou třeba využít i pro navrácení schopnosti krajiny zadržovat dostatečné množství vody. Na této novelizaci lze ocenit mnohem komplexnější přístup k problematice sucha než doposud. Stejně je přístup komplexnější i k právní úpravě zadržování vody v krajině. Tato schopnost krajiny zůstává prevencí sucha, ale i povodní.

¹⁸⁴ Metodika k přípravě plánů pro zvládnutí sucha a stavu nedostatku vody. [online]. Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí ze dne 4. června 2021 [cit. 28. října 2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zvladani_sucha_metodika.

7 Další zákonná úprava

7.1 Lesní zákon

Lesní porost i lesní půda napomáhá zvyšovat retenční schopnost krajiny. Povrch lesních porostů zadržuje vodu z atmosférických srážek a zpomaluje odtok vody přeměnou povrchového odtoku na podzemní. Funkce lesního porostu je závislá na jeho skladbě, stáří i zdravotním stavu.¹⁸⁵ Základní povinnost každého je počínat si takovým způsobem, aby nedocházelo k ohrožování nebo poškozování lesů.¹⁸⁶

Základní povinnost vlastníka lesa je vyvinout úsilí k zachování všech funkcí lesa při hospodaření v něm.¹⁸⁷ Les umí velmi dobře hospodařit s vodou a dokáže jí zadržet velké množství. To znamená, že vlastník má povinnost vyvinout úsilí k zachování funkce lesa zadržovat vodu.

7.1.1 Meliorace a hrazení bystřin v lesích

Lesní zákon stanovuje předpoklady trvale udržitelného hospodaření v lese. Hospodářská úprava lesů je rozdělena na lesní hospodářské plány (nad 50 ha) a osnovy (do 50 ha).¹⁸⁸ Lesní hospodářské plány se zpracovávají na časové období 10 let a jsou vlastníkem předkládány ke schválení orgánu státní správy lesů. Ke schválení je podle ZOPK také nezbytné stanovisko orgánu ochrany přírody.¹⁸⁹ Závazným obsahem plánů je stanovení maximální výše těžby a minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin při obnově porostů.¹⁹⁰

Meliorace a hrazení bystřin v lesích jsou biologická a technická opatření, která jsou zaměřena na ochranu půdy a péči o vodohospodářské poměry. Provádění těchto opatření je povinností vlastníka lesa. S výsadbou minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin je spojeno i právo vlastníka na částečnou kompenzaci nákladů. Pokud orgán státní správy lesů nebo vodního hospodářství rozhodne o tom, že jde o opatření ve veřejném zájmu, náklady hradí stát.¹⁹¹

¹⁸⁵ KRČÍSTEK, Jaroslav a kol.: *Ochrana lesů a přírodního prostředí*. Písek: Matice lesnická, 2002, s.324.

¹⁸⁶ § 11 odst. 1 lesního zákona.

¹⁸⁷ § 11 odst. 2 lesního zákona.

¹⁸⁸ § 24 a 25 lesního zákona.

¹⁸⁹ § 4 odst. 3 ZOPK.

¹⁹⁰ § 24 odst. 2 lesního zákona.

¹⁹¹ § 35 lesního zákona.

7.2 Zákon o ochraně přírody a krajiny

Povinností člověka je napravit závadný stav, za který nese odpovědnost, protože vážně narušil přírodní rovnováhu v krajině. Nelze se spokojit s udržováním stavu stávajícího.¹⁹²

7.2.1 Územní systém ekologické stability krajiny

Ochrana přírody a krajiny se podle ZOPK zajišťuje také ochranou a vytvářením územního systému ekologické stability krajiny (dále jen „ÚSES“).¹⁹³ ÚSES je vzájemně propojený soubor přirozených i pozmeněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu.¹⁹⁴ Plán ÚSES je podkladem pro pořizování územně plánovací dokumentace, pro pozemkové úpravy, pro tvorbu lesnických a vodohospodářských dokumentů.¹⁹⁵

Zákon o ŽP definuje ekologickou stabilitu jako schopnost ekosystému vyrovnávat změny způsobené vnějšími činiteli a zachovávat své přirozené vlastnosti a funkce.¹⁹⁶ Důsledkem je příznivé ovlivnění okolní, ekologicky méně stabilní krajiny, zachování nebo znovuoobnovení přirozeného genofondu krajiny a podpoření biodiverzity.¹⁹⁷ Povinností všech vlastníků a uživatelů pozemků vytvářejících ÚSES je poskytovat mu ochranu.¹⁹⁸ Tímto každý vlastník nebo uživatel pozemků může přispívat ke schopnosti krajiny zadržovat vodu.

7.2.2 Významné krajinné prvky

Významné krajinné prvky definuje ZOPK jako ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotnou část krajiny, která utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability. Významnými krajinnými prvky jsou lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy. Další část krajiny se může stát významným krajinným prvkem, pokud dojde k její registraci orgánem ochrany přírody.¹⁹⁹ Zejména jde o mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní plochy aj.²⁰⁰

Ustanovení § 4 odst. 2 ZOPK upravuje pro významné krajinné prvky režim ochrany před jejich poškozováním a ničením. Významné krajinné prvky se využívají pouze takovým způsobem, při kterém nedochází k narušení jejich obnovy nebo ohrožení či oslabení jejich ekologicko-stabilizační funkce. K zásahům, které by mohly vést k poškození nebo zničení jich

¹⁹² VOMÁČKA, Vojtěch. § 1 Účel zákona. In: VOMÁČKA, Vojtěch a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1-11.

¹⁹³ § 2 odst. 2 písm. a) ZOPK.

¹⁹⁴ § 3 odst. 1 písm. a) ZOPK.

¹⁹⁵ Územní systém ekologické stability [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky [cit. 28. října 2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/plan_uses_vysvetleni.

¹⁹⁶ § 4 zákona o ŽP.

¹⁹⁷ VOMÁČKA, Vojtěch. § 3 Vymezení pojmů. In: VOMÁČKA, Vojtěch a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 19-20.

¹⁹⁸ Rozsudek NSS ze dne 29. 3. 2011, č. j. 6 Ao 7/2010-73. Bod 27.

¹⁹⁹ Postup podle § 6 ZOPK.

²⁰⁰ § 3 odst. 1 písm. b) ZOPK.

samotných nebo k ohrožení či oslabení jejich ekologicko-stabilizační funkce, je třeba opatřit závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. Zákon uvádí demonstrativní výčet takových zásahů, kterými jsou zejména umístování staveb, pozemkové úpravy, změny kultur pozemků, odvodňování pozemků, úpravy vodních toků a nádrží, těžba nerostů.

7.2.3 Zvláště chráněná území

Ochrana přírody a krajiny je zabezpečována i vytvořením sítě zvláště chráněných území.²⁰¹ ZOPK je rozděluje do šesti kategorií, jsou jimi: národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky. Aby mohlo být území zvláště chráněné, musí být přírodovědecky nebo esteticky velmi významné či jedinečné. Pro každou z kategorií jsou adekvátní různé ochranné podmínky.²⁰² Z hlediska zadržování vody v krajině jsou zvláště chráněná území významná především z důvodů omezení zásahů lidské činnosti.²⁰³ Důraz je kladen na co nejvyšší zachování jejich původního stavu.²⁰⁴

7.3 Zákon o ochraně ZPF

Ochrana půdy je rozdělena do různých právních předpisů. Tato podkapitola je věnována ochraně půdy obsažené v zákoně č. 334/1992 Sb., České národní rady o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně ZPF“).

7.3.1 Zemědělský půdní fond

Ustanovení § 1 zákona o ochraně ZPF stanovuje, že „ochrana zemědělského půdního fondu, jeho zvelebování a racionální využívání jsou činnosti, kterými je také zajišťována ochrana a zlepšování životního prostředí“. Zákon o ochraně ZPF tak klade důraz i na aspekty související s ochranou přírody a krajiny.²⁰⁵ Záborem a nevhodným využíváním půdy dochází k oslabení žádoucích funkcí při zadržování vody v krajině.

Zemědělský půdní fond je tvořen pozemky zemědělsky obhospodařovanými, mezi které patří orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, trvalé travní porosty a půda, která dočasně obdělávána není. Dále je tvořen rybníky s chovem ryb nebo vodní drůbeže; nezemědělskou půdou potřebnou k zajišťování zemědělské výroby, jako jsou polní cesty, pozemky se zařízením důležitým pro polní závlahy, závlahové vodní nádrže, odvodňovací příkopy, hráze sloužící k ochraně před zamokřením nebo zátopou, technická protierozní opatření

²⁰¹ § 2 odst. 2 písm. e) ZOPK.

²⁰² 14 a násl. ZOPK.

²⁰³ Srov. VÍCHA, Ondřej. *Nová právní úprava národních parků je ústavně konformní*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2018, roč. 49, č. 3, s. 56-84 [cit. 5. listopadu 2022]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_49.pdf.

²⁰⁴ Zvláště chráněná území [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí [cit. 28. října 2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zvlaste_chranena_uzemi.

²⁰⁵ TUHÁČEK, Miloš. JELÍNKOVÁ, Jitka. *Právo životního prostředí: praktický průvodce*. Praha: Grada, 2015, s. 163.

apod. V pochybnostech, zda pozemek je či není součástí zemědělského půdního fondu, rozhodne orgán ochrany zemědělského půdního fondu.²⁰⁶

Porost pozemku má vliv na infiltraci vody do půdy. Pokud je půda zakryta vegetací, atmosférické srážky se při dopadu vsakují lépe a rychleji.²⁰⁷ Ustanovení § 2 zákona o ochraně ZPF říká, že pokud je v katastru nemovitostí evidována zemědělská půda jako trvalý travní porost, lze jej změnit na ornou půdu jen se souhlasem orgánu ochrany zemědělského půdního fondu na základě posouzení fyzikálních nebo biologických vlastností zemědělské půdy, rizik ohrožení zemědělské půdy erozí, včetně polohy údolnic a provedených opatření ke snížení těchto rizik. Tento souhlas je vyžadován z toho důvodu, že orná půda je nejintenzivněji využitelnou a nejzranitelnější kulturou zemědělské půdy. Rychlému odtoku atmosférických srážek je třeba bránit všemi způsoby. Trvalý travní porost infiltuje vodu lépe než orná půda.

Dále zákon o ochraně ZPF stanovuje zásady ochrany zemědělské půdy. Pozitivní vliv na zadržování vody v krajině má zákaz způsobovat ohrožení zemědělské půdy erozí překračováním přípustné míry jejího erozního ohrožení²⁰⁸ nebo zákaz užívat zemědělskou půdu k nezemědělským účelům bez souhlasu s odnětím ze zemědělského půdního fondu.²⁰⁹

Dalším nástrojem je institut odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu. Byť bylo uvedeno, že např. trvalý travní porost zadržuje vodu lépe než orná půda, i orná půda má stále vyšší schopnost zadržovat vodu než zastavěný pozemek, kterému je schopnost zadržovat vodu přirozeně znemožněna.

S odnětím půdy ze zemědělského půdního fondu jsou spojena pravidla, která půdu chrání. Až na výjimky je třeba k odnětí ze zemědělského půdního fondu souhlasu orgánu ochrany zemědělského půdního fondu. Orgán posoudí, jakou plochu osoba požaduje vyjmout a jaký má cílový záměr.²¹⁰ Zvýšenou ochranu požívají zemědělské půdy I. a II. třídy, které lze odejmout jen v případech, kdy jiný veřejný zájem výrazně převažuje nad veřejným zájmem ochrany zemědělského půdního fondu.²¹¹ Další ochrana spočívá v povinnosti žadatele připojit k žádosti o souhlas s odnětím plán vhodných opatření pro naplnění veřejného zájmu na zadržení vody v krajině.²¹²

²⁰⁶ § 1 odst. 2-4 zákona o ochraně ZPF.

²⁰⁷ KOVAŘÍČEK, Pavel a kol. *Organická hmota zvyšuje bioaktivitu a zadržování vody v půdě* [online]. Agromanuál.cz. Profesionální informace pro agronomy, 2017 Praha: Výzkumný ústav zemědělské techniky [cit. 30. října 2022]. Dostupné z: <https://www.agromanual.cz/cz/clanky/vyziva-a-stimulace/hnojeni/organicka-hmota-zvysuje-bioaktivitu-a-zadrzovani-vody-v-pude>.

²⁰⁸ § 3 odst. 1 písm. b) zákona o ochraně ZPF.

²⁰⁹ § 3 odst. 1 písm. c) zákona o ochraně ZPF.

²¹⁰ § 9 odst. 1 zákona o ochraně ZPF.

²¹¹ § 4 odst. 3 zákona o ochraně ZPF.

²¹² § 9 odst. 6 písm. m) zákona o ochraně ZPF.

Další podmínkou je následná povinnost zaplatit odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu.²¹³ Převážná část výnosu z odvodů ve výši 55 % je příjmem státního rozpočtu.²¹⁴ Proces je tak zákonem členěn na fázi povolovací a fázi platební, realizovanou správním řízením o uložení odvodů za provedené odnětí.²¹⁵ Dále § 4 odst. 4 zákona o ochraně ZPF stanovuje, že při odejmutí zemědělské půdy musí být zohledněna a provedena vhodná opatření pro naplnění veřejného zájmu na zadržení vody v krajině.

Souhlasu orgánu ochrany zemědělského půdního fondu není třeba, dochází-li k odnětí zemědělské půdy pro obnovu přirozených a přírodě blízkých koryt vodních toků.²¹⁶ Povinnost zaplatit odvody není třeba tehdy, jde-li o odnětí zemědělské půdy pro stavby a zařízení protierozní ochrany, zalesnění na pozemcích ve IV. a V. třídě ochrany. Povinnost zaplatit odvody se nevztahuje ani na stavby ve veřejném zájmu, jejichž hlavním účelem je ochrana před povodněmi; vodní nádrže; retenční nádrže; rybníky; stavby k vodohospodářským melioracím, zavlažování a odvodňování pozemků.²¹⁷ Z důvodů pro osvobození od platby lze dovést, že i tento způsob zvýhodnění se podílí na zlepšení retenční schopnosti krajiny.

Adresát právních norem je motivován k hospodaření na zemědělské půdě různými dalšími nástroji. Příkladem mohou být Standardy Dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy. Ty zajišťují hospodaření ve shodě s ochranou životního prostředí. Upraveny jsou nařízením vlády²¹⁸ a vychází z práva EU.²¹⁹ Pokud zemědělec žádá o podporu v určitém dotačním programu, poskytnutí je podmíněno jejich dodržováním. Např. standard minimálního pokryvu půdy, kdy je nutné zanechat minimální pokryv na zemědělské půdě i po sklizni. Důvodem je snížení odtoku povrchové vody a zabránění vodní i větrné erozi.²²⁰ Obdobným způsobem jsou nastaveny i podmínky Greeningu.²²¹

²¹³ § 11 a násl. zákona o ochraně ZPF.

²¹⁴ VÍCHA, Ondřej. *K odvodům za vynětí ze zemědělského půdního fondu a k vlastnictví odpadu*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2017, roč. 43, č. 1, s. 102 [cit. 4. listopadu 2022]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_43.pdf.

²¹⁵ PETRMICHL, Václav. *Aktuální otázky ukládání odvodů za odnětí zemědělské půdy ze zemědělského půdního fondu*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2017, roč. 44, č. 2, s. 52 [cit. 4. listopadu 2022]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_44.pdf.

²¹⁶ § 9 odst. 2 písm. c) zákona o ochraně ZPF.

²¹⁷ § 11a odst. 1 zákona o ochraně ZPF.

²¹⁸ Nařízení vlády č. 48/2017 Sb., o stanovení požadavků podle aktů a standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu pro oblasti pravidel podmíněnosti a důsledků jejich porušení pro poskytování některých zemědělských podpor.

²¹⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2021/2116 ze dne 2. prosince 2021 o financování, řízení a monitorování společné zemědělské politiky a zrušení nařízení č. 1306/2013. Úř. věst. OJ L 435, 6. prosince 2021, s. 187-261.

²²⁰ Příloha č. 2 k nařízení vlády 48/2014 Sb., bod 4.

²²¹ Platba pro zemědělce dodržující zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí (greening) [online]. Praha: Státní zemědělský intervenční fond [cit. 28. října 2022]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/greening>.

7.4 Zákon o posuzování vlivů na ŽP

Posuzování vlivů na životní prostředí je upraveno zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o posuzování vlivů na ŽP“). Proces je založen na systematickém zkoumání možného působení záměrů a koncepcí na životní prostředí.²²²

Jak již bylo zmíněno, ochrana schopnosti krajiny zadržovat vodu je součástí ochrany životního prostředí. Proto je nezbytné posuzovat vlivy i na schopnost krajiny zadržovat vodu. Pokud se člověk rozhodne přetvářet krajinu, je třeba vyhodnotit, jaké to bude mít následky, případně jak těm negativním předejít.

7.4.1 Posuzování záměrů

V rámci procesu posuzování vlivů na životní prostředí jsou u záměrů uvedených v příloze č. 1 k zákonu o posuzování vlivů na ŽP určovány a hodnoceny předpokládané vlivy. Těmi jsou vlivy na veřejné zdraví a na životní prostředí, zahrnující vlivy na živočichy, rostliny, ekosystémy, půdu, horninové prostředí, vodu, ovzduší, klima, krajinu, přírodní zdroje, hmotný majetek, kulturní památky a na jejich vzájemné působení a souvislosti. Proces posuzování záměrů zahrnuje i návrh opatření k předcházení hrozícím negativním vlivům.²²³

7.4.2 Posuzování koncepcí

Předmětem posuzování vlivů na životní prostředí jsou i koncepce, které stanoví rámec pro budoucí povolení záměrů uvedených v příloze č. 1 k zákonu o posuzování vlivů na ŽP.²²⁴ Koncepcí se rozumí strategie; plány nebo programy včetně těch, které jsou spolufinancované z prostředků fondů EU, zpracované nebo zadané orgánem veřejné správy a následně orgánem veřejné správy schvalované nebo ke schválení předkládané.²²⁵

7.5 Stavební zákon

Stavby zabírají půdu, která vsakuje a zadržuje vodu. Stavebník při realizaci svého záměru má hned několik povinností. Již bylo popsáno, že záměr musí zohledňovat otázku zadržování vody např. jako součást žádosti pro odnětí pozemku ze zemědělského půdního fondu.²²⁶ V záměru musí být uveden i způsob nakládání s atmosférickými srážkami v souladu

²²² Posuzování vlivů na životní prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí [cit. 28. října 2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/posuzovani_vlivu_zivotni_prostredi.

²²³ § 4 a násl. zákona o posuzování vlivů na ŽP.

²²⁴ 10a a násl. zákona o posuzování vlivů na ŽP.

²²⁵ § 3 písm. b) zákona o posuzování vlivů na ŽP.

²²⁶ PRIELOŽNÝ, Milan. KUBÍSKA, Pavel. *Stavebník a povinnost zadržovat vodu v krajině*. *Epravo.cz* [online], 26. srpna 2022 [cit. 6. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stavebnik-a-povinnost-zadrzovat-vodu-v-krajine-115084.html>.

i se stavebním zákonem. Pro účely diplomové práce, jak už bylo zmíněno, se stavebním zákonem myslí zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

7.5.1 Územní plánování

Pro řešení dopadů změny klimatu má zásadní význam územní plánování, které bude zohledňovat možnost déletrvajících period sucha, nedostatku vody, výraznějších atmosférických srážek nebo povodní. Územní plánování funguje jako zavedený nástroj a také umožňuje plánovat v dlouhodobějším časovém období. Územní plánování může reagovat na konkrétní místní podmínky, které se mohou měnit.²²⁷

Již byla popsána politika územního rozvoje, která vymezuje specifické oblasti. Například může jít o specifickou oblast, ve které se projevuje aktuální problém ohrožení území suchem. Následuje konkrétní vymezení území obcí, kterých se problém týká, odůvodnění, kritéria a podmínky pro rozhodování o změnách v území, úkoly pro ministerstva a jiné ústřední správní úřady a úkoly pro územní plánování.²²⁸

Jestliže se území daného kraje dotýká specifické oblasti a jsou pro něj stanoveny úkoly, musí kraj v rámci územně plánovací činnosti tyto úkoly zohledňovat. V daném případě tedy vytvářet územní podmínky pro hospodaření se srážkovými vodami v urbanizovaných územích, tzn. dbát na dostatek ploch sídelní zeleně a vodních ploch určených pro zadržování a zasakování vody.²²⁹ Koncepce určená pro území obce je přijímána v podobě územních plánů. Ty představují spolu s regulačními plány konkrétní prostorové uspořádání krajiny. Pořizování územních nebo regulačních plánů musí být v souladu s politikou územního rozvoje i se zásadami územního rozvoje.²³⁰

7.5.2 Územní a stavební řízení

V podkapitole věnované hospodaření s dešťovou vodou v zastavěných územích byla popsána povinnost stavebníka při provádění staveb nebo jejich změn, zabezpečit omezení odtoku povrchových vod vzniklých dopadem atmosférických srážek.²³¹ Mohlo by se zdát, že stavebník je povinen zohlednit nakládání s atmosférickými srážkami pro jakoukoliv stavební práci, která

²²⁷ SNOPKOVÁ, Tereza. *Změna klimatu a územní plánování*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2021, roč. 62, č. 4, s. 101 [cit. 5. listopadu 2022]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_62.pdf.

²²⁸ Politika územního rozvoje České republiky, s. 40.

²²⁹ Tamtéž, s. 41.

²³⁰ § 42 stavebního zákona.

²³¹ § 5 odst. 3 vodního zákona.

vyžaduje územní nebo stavební povolení.²³² Příslušné vodoprávní úřady však mají k tomuto požadavku přistupovat restriktivně. To znamená, že až na základě konkrétního posouzení způsobu řešení zadržetí a odtoku atmosférických srážek ve stavebním záměru, budou stanoveny podmínky pro vydání povolení.²³³

Další právní úprava podporující retenční schopnost krajiny se vztahuje k vodním nádržím a terénním úpravám. Ustanovení § 15a odst. 3 vodního zákona stanoví, že k „provedení vodního díla do plochy 20 000 m² s výškou hráze do 2,5 m, které slouží ke vzdouvání a akumulaci vod a které nepodléhá technickobezpečnostnímu dohledu nebo splňuje kritéria pro zařazení do IV. kategorie technickobezpečnostního dohledu, postačí ohlášení vodoprávnímu úřadu“. Ustanovení § 15b odst. 1 vodního zákona stanoví, že k „provedení terénních úprav sloužících k zadržování vody v krajině do 1,5 m hloubky o výměře nad 300 m² nejvíce však do 20000 m² v nezastavěném území, které nemají společnou hranici s veřejnou pozemní komunikací, postačí ohlášení vodoprávnímu úřadu. Při ohlašování terénních úprav podle věty první se obdobně použijí ustanovení stavebního zákona o ohlašování staveb“.²³⁴

7.6 Zákon o pozemkových úpravách

Další zákonnou úpravou je zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pozemkových úpravách“).

7.6.1 Pozemkové úpravy

Podstata pozemkových úprav spočívá ve veřejném zájmu prostorově a funkčně uspořádat pozemky tak, aby se vytvořily podmínky pro racionální hospodaření vlastníků půdy. Pozemky se uspořádávají tím, že se scelují, dělí, vyrovnávají se jejich hranice, zabezpečuje se přístupnost k nim nebo jejich využití. Cílem pozemkových úprav je mimo jiné zajištění podmínek pro zlepšení životního prostředí, ochranu a zúrodnění půdního fondu, lesního a vodního hospodářství zejména v oblasti snižování nepříznivých účinků povodní a sucha, řešení odtokových poměrů a zvýšení ekologické stability krajiny. Výsledky pozemkových úprav jsou podkladem pro obnovu katastrálního operátu a pro územní plánování.²³⁵

²³² PRIELOŽNÝ, Milan. KUBÍSKA, Pavel. *Stavebník a povinnost zadržovat vodu v krajině*. Epravo.cz [online], 26. srpna 2022 [cit. 6. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stavebnik-a-povinnost-zadržovat-vodu-v-krajine-115084.html>.

²³³ Metodické doporučení společného postupu stavebních úřadů a vodoprávních úřadů k posouzení stavebního záměru v otázkách hospodaření se srážkovými vodami ze dne 8. března 2021 [cit. 6. listopadu 2022]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/srazkove_vody_hospodareni/\\$FILE/OOV-Metodicke_doporuceni-20210416.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/srazkove_vody_hospodareni/$FILE/OOV-Metodicke_doporuceni-20210416.pdf).

²³⁴ Srov. JELÍNKOVÁ, Jitka. *Malé vodní nádrže a terénní úpravy k zadržování vody v krajině – co znamená, že „se nevyžaduje závazné stanovisko OOP“?* Ochrana přírody, 28. února 2022, s. 21-23.

²³⁵ § 2 zákona o pozemkových úpravách.

Pozemkové úpravy se provádějí formou komplexních a jednoduchých pozemkových úprav. Součástí komplexních pozemkových úprav je vždy plán společných zařízení.²³⁶ Plán společných zařízení je zvláště důležitý z krajínotvorného hlediska při plánování pozemkových úprav. Plán stanovuje i vodohospodářská opatření sloužící k šetrnému odvedení povrchových vod, ochraně území před záplavami, suchem a k zadržení vody v krajině.²³⁷

²³⁶ § 4 odst. 1 zákona o pozemkových úpravách.

²³⁷ § 8 písm. c) zákona o pozemkových úpravách.

Závěr

V diplomové práci byla zkoumána právní úprava zadržování vody v krajině. V závěru jsou prezentovány nejvýznamnější poznatky skrze potvrzení nebo vyvrácení stanovených hypotéz. První kapitola vymezuje základní pojmy a souvislosti pro uvedení do tématu a podržení jeho významu. Zejména je vysvětlena souvislost mezi koloběhem vody, zadržováním vody v krajině a změnou klimatu. Dále je vysvětleno, jakým způsobem může člověk pozměňovat schopnost krajiny zadržovat vodu. Důsledkem probíhající změny klimatu je i přibývání výkyvů atmosférických srážek, mění se jejich frekvence a množství, což s sebou přináší častější výskyt sucha nebo povodní. Schopnost krajiny zadržovat vodu je prostředkem ke zmírnění těchto extrémních jevů.

Česká republika má za posledních několik let zkušenost jak s ničivými povodněmi, tak i s opakovaným suchem. Vzhledem k tomu, že vodní zdroje ČR jsou závislé na atmosférických srážkách a jejich dostatečné množství a stabilní frekvenci nelze dopředu předpokládat, je nezbytné se tímto tématem zabývat. Pro ČR představuje schopnost krajiny zadržovat vodu záruku dostatečného množství vodních zdrojů. Vhodně nastavená právní úprava je jedním z prostředků, jak retenční schopnost krajiny chránit, příp. obnovovat.

Stanovená hypotéza: Ústavní pořádek České republiky poskytuje dostatečnou ochranu zadržování vody v krajině.

Voda požívá ústavní ochrany v současné právní úpravě jako složka životního prostředí. Základní právo na vodu, přístup do krajiny a účast na péči o ni je nyní již obecně akceptovanou součástí ochrany životního prostředí. V současné době je posílení ústavní ochrany vody jako samostatné složky aktuálním tématem, a to v reakci na snížené atmosférické srážky, období sucha i modely důsledků změny klimatu. Otázkou zůstává, jaký význam by mělo vyzdvižení vody nad ostatní složky životního prostředí.

Aby novelizace na ústavní úrovni měla za následek funkční změnu v podobě zlepšení schopnosti krajiny zadržovat vodu, muselo by se jednat o komplexnější úpravu, než jakou představovaly doposud zveřejněné návrhy na změny. Zároveň není stát jediným subjektem, kterému z ústavněprávní úpravy plyne povinnost zajišťovat podmínky pro dostatečné množství vody v krajině. Přímou ovlivňován je i adresát, kterému řada opatření omezuje výkon vlastnického práva, a to v souladu s čl. 11 odst. 3 a čl. 35 odst. 3 LZPS. Na základě výše uvedených skutečností považují ochranu zadržování vody v krajině poskytovanou ústavním pořádkem ČR za dostatečnou. Proto stanovenou hypotézu potvrzují v celém jejím znění.

Stanovená hypotéza: Zadržování vody v krajině je dostatečně upraveno mezinárodními smlouvami, jejichž signatářem je ČR nebo EU.

Pro tvorbu efektivní právní úpravy zadržování vody v krajině je stěžejní pochopení koloběhu vody v krajině a faktorů ovlivňujících její výskyt. Zadržování vody v krajině ovlivňují různé faktory, které spolu souvisí, a to se odráží i v rozmanitosti právní úpravy. Nejzávažnějším faktorem se znatelnými dopady je změna klimatu. Dalším globálním problémem je úbytek biologické rozmanitosti. Změna klimatu, úbytek biologické rozmanitosti, degradující stav ekosystémů a neschopnost krajiny zadržovat vodu představuje ucelený řetězec na sobě závislých proměnných.

Jelikož se jedná o problémy globálního charakteru, považuji mezinárodní spolupráci za žádoucí. Diplomová práce představuje průřezově několik multilaterálních i bilaterálních smluv, které mají rozličné zaměření. Na tomto místě bych ráda vyzdvihla mezinárodní ochranu mokřadů. Přestože se mokřady významně podílí na zadržování vody, jsou stále oblastí, která je českým zákonodárcem opomíjena a zaslouhovala by si více pozornosti v podobě konkrétnější právní úpravy. Mezinárodní smlouvy chránící mokřady zvyšují povědomí o jejich důležitosti, ochraně i obnově.

Úprava zadržování vody v krajině není sice obsažena komplexně v žádné mezinárodní smlouvě, ale přesto se domnívám, že je zadržování vody v krajině mezinárodními smlouvami upraveno dostatečně a stanovenou hypotézu mohu potvrdit. Neboť průřezovým zpracováním jsem dospěla k závěru, že existuje velké množství mezinárodních smluv, které sice na první pohled s tématem nesouvisí, ale ve skutečnosti významně ovlivňují retenční schopnost krajiny.

Stanovená hypotéza: Dohoda o dolu Turów představuje efektivní řešení přispívající k zadržení vody v krajině.

Jednou z bilaterálních smluv řešených v diplomové práci je i Dohoda o dolu Turów. Postupné rozšiřování těžby s sebou přináší úbytek vodních zdrojů na území ČR. Dohoda o dolu Turów obsahuje řadu opatření, která mají za cíl zabránit dalšímu odtoku vody z české krajiny. Na tuto dohodu navazují i další projekty, které ji rozšiřují o další opatření. Pro odpověď na výzkumnou otázku, zda je dohoda o dolu Turów efektivní z hlediska zadržení vody v krajině, je třeba vyčkat na realizaci všech opatření a jejich následné vyhodnocení. Je nutné dodat, že již nyní se realizují kroky, které zamezují dalšímu odtoku vody z krajiny, v důsledku čehož se vztahy mezi českou a polskou stranou zlepšují. Pro jednoznačný závěr bych však posouzení této hypotézy podrobila déletrvajícím výzkumu, ve kterém by byla zohledněna i všechna budoucí opatření.

Stanovená hypotéza: Mezinárodní soft law dokumenty, unijní i vnitrostátní strategie a koncepce zařazením retenční schopnosti krajiny mezi své dlouhodobé cíle přispívají k jejímu zlepšení.

Mezinárodní soft law dokumenty mají za společný cíl posílit globální spolupráci při obnově poškozených ekosystémů. Příznivý stav biologické rozmanitosti je základním předpokladem pro to, aby ekosystémy byly schopny zadržovat vodu. Obnovou ekosystémů lze přispět v boji proti změně klimatu. Jedním z nejambicióznějších dokumentů je návrh celosvětového rámce pro biologickou rozmanitost po roce 2030. Jeho hlavní vizí je zajistit do roku 2050 obnovu všech světových ekosystémů.

EU je označována za světového lídra v boji proti klimatickým změnám. Strategické a koncepční dokumenty EU popsané v diplomové práci většinou představují plán pro postoj EU ve vztahu k celosvětovým rámcům, ať už se jedná o obnovu biologické rozmanitosti nebo klimatickou neutralitu. Za vůdčí strategii je označována Zelená dohoda pro Evropu, ke které byl přijat navazující balíček návrhů „Fit for 55“.

Vnitrostátní strategie a koncepce v sobě zrcadlí mezinárodní i unijní dokumenty. Kromě celosvětových problémů se snaží vypořádat s problémy, které se týkají ČR. Mezinárodní, unijní i vnitrostátní strategie a koncepce rozebrané v diplomové práci pracují se zadržováním vody v krajině jako s aktuálním problémem, na který se řetězí další možné negativní důsledky. Na přijímaných dokumentech je vidět, že potřeba řešit zadržování vody v krajině se zintenzivňuje. Navrhovaná opatření by měla být přijata v podobě závazných právních aktů a důsledně dodržována. Na základě těchto skutečností potvrzují hypotézu v celém jejím znění.

Stanovená hypotéza: Nástroje obsažené v zákonné úpravě chrání nebo obnovují retenční schopnost krajiny.

V závislosti na mezinárodní a unijní úpravě i rozličném charakteru vlivů na schopnost krajiny zadržovat vodu jsou nástroje ve vnitrostátní úpravě obsaženy v celé řadě právních předpisů. Vzhledem ke zpracování komplexního náhledu na zákonnou úpravou zadržování vody v krajině potvrzují, že nástroje obsažené v zákonné úpravě chrání nebo obnovují retenční schopnost krajiny.

Do budoucna lze očekávat přijímání dalších opatření, která budou efektivně ovlivňovat zadržovací schopnost krajiny, neboť v účinné právní úpravě není kladen na tuto problematiku takový důraz, jaký je obsažen ve strategiích a koncepcích. Není potřeba vymýšlet nové způsoby, jak retenční schopnost krajiny podpořit, ale pouze zpracovat již existující odborná doporučení do právní formy.

Seznam literatury

Monografie

- CÍLEK, Václav a kol. *Voda a krajina, Kniha o životě s vodou a návratu k přirozené krajině*. Praha: Dokořán s.r.o., 2017, 200 s.
- DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 678 s.
- JUST, Tomáš. *Ekologicky orientovaná správa vodních toků v oblasti péče o jejich morfologický stav*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2016, 83 s.
- KOPÁČEK, Jiří a kol. *Voda na zemi*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2020, 389 s.
- KRÍSTEK, Jaroslav a kol.: *Ochrana lesů a přírodního prostředí*, Písek: Matice lesnická, 2002, 386 s.
- KULHAVÝ, Zbyněk a kol. *Pracovní postupy eliminace negativních funkcí odvodňovacích zařízení v krajině*. Praha: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půd, v.v.i. 2011, 66 s.
- NOVOTNÝ, Ivan a kol. *Příručka ochrany proti erozi zemědělské půdy*. Praha: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i, 2017, 92 s.
- TUHÁČEK, Miloš. JELÍNKOVÁ, Jitka. *Právo životního prostředí: praktický průvodce*. Praha: Grada, 2015, 278 s.
- VÍCHA, Ondřej. *Princip „znečšřovatel platí“ z právního pohledu*. 1. vyd. Praha: Linde, 2014, 240 s.

Komentáře

- HORÁČEK, Zdeněk a kol. *Vodní zákon. Komentář*. 3. vydání. Praha: Soudy, 2015, 320 s.
- HUSSEINI, Faisal kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2021, 1456 s.
- VOMÁČKA, Vojtěch a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, 676 s.

Odborné články

- 5 facts about the EU's goal of climate neutrality [online]. Home Consilium [cit. 26. září 2022]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/5-facts-eu-climate-neutrality/>.

- BOUMA, David, 2016. *Lepší vododržnost půdy lze ještě dosáhnout*. Zemědělec, odborný a stavovský týdeník: Úroda [online]. Profi Press, 4. 1. 2016 [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: <https://uroda.cz/lepsi-vododrznosti-pudy-lze-jeste-dosahnout/>.
- DZURÁKOVÁ, Miriam a kol. *Katalog přírodě blízkých opatření pro zadržování vody v krajině a jeho uplatnění ve webových mapové aplikaci pro veřejnost*. Vodohospodářské technicko-ekonomické informace [online], 2018, roč. 60, č. 5, s. 6-11 [cit. 6. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://www.vtei.cz/wp-content/uploads/2018/10/5939-VTEI-Katalog-priode-blizkych.pdf>.
- FALTEISKOVÁ, Sabina. *Ochrana půdy v českém a izraelském právu*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2019, roč. 53, č. 3, s. 64-129 [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_53.pdf.
- JELÍNEK, Jiří. Český rozhlas [online]. *Liberecký kraj začne rozdělovat peníze, které získal z Polska jako kompenzace za rozšíření těžby v příhraničním dole Turów*, 16. březen 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://liberec.rozhlas.cz/liberecky-kraj-zacne-rozdelovat-penize-ktere-ziskal-z-polska-jako-kompenzace-za-8703789?player=on#player>.
- JELÍNKOVÁ, Jitka. *Malé vodní nádrže a terénní úpravy k zadržování vody v krajině, co znamená, že „se nevyžaduje závažné stanovisko OOP“?* Ochrana přírody, 28. února 2022, s. 21-23.
- KABRHELOVÁ, Lenka, Vinohradská 12 [online]. *Příliš mnoho „ale“ na to, aby se dohoda dala označit za výhru*. 13. červen 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/podcast-vinohradska-12-turow-truchla-dohoda_2202090600_bar.
- KADLECOVÁ, Renáta a kol. *Výsledky 1. inspekce České geologické služby do polského dolu Turów* [online]. Česká geologická služba, 30. května 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: http://www.geology.cz/extranet/onas/aktuality/text-aktuality?id_aktu=21262.
- KOVAŘÍČEK, Pavel a kol. *Organická hmota zvyšuje bioaktivitu a zadržování vody v půdě* [online]. Agromanuál.cz. Profesionální informace pro agronomy, 2017 Praha: Výzkumný ústav zemědělské techniky [cit. 30. října 2022]. Dostupné z: <https://www.agromanual.cz/cz/clanky/vyziva-a-stimulace/hnojeni/organicka-hmota-zvysuje-bioaktivitu-a-zadrzovani-vody-v-pude>.

- KUBIŠ, Josef. *Kolaps koloběhu vody je kolapsem civilizace* [online]. Právo, 8. srpna 2020 [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: <http://www.akcr.cz/txt/kolaps-kolobehu-vody-je-kolapsem-civilizace?hlasuj=266>.
- KUCHYŇKOVÁ, Petra. *Životní prostředí* [online]. Euroskop.cz, září 2018 [cit. 14. července 2022]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>.
- LEE, Jootaek, BEST Maraya *Attempting to Define the Human Right to Water with an Annotated Bibliography & Recommendations for Practitioners*. Boston: Northeastern University School of Law, 2018, 122 s.
- MASLEN, Michal. *Voda jako ústavnoprávní hodnota*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2016, roč. 39, č. 1, s. 32-60 [cit. 5. listopadu 2022]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_39.pdf.
- PETRMICHL, Václav. *Aktuální otázky ukládání odvodů za odnětí zemědělské půdy ze zemědělského půdního fondu*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2017, roč. 44, č. 2, s. 43-57 [cit. 4. listopadu 2022]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_44.pdf.
- PLESNÍK, Jan. *Odborníci upozorňují: cíl v péči o globální biodiverzitu se nepodařilo splnit*. Středisko společných činností AV ČR, v. v. i. [online], 2010, č. 4 [cit. 6. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://ziva.avcr.cz/files/ziva/pdf/obsah-kuleru-str-lxi-lxviii-pdf-nahled.pdf>.
- PRIELOŽNÝ, Milan. KUBÍSKA, Pavel. *Stavebník a povinnost zadržovat vodu v krajině*. Epravo.cz [online], 26. srpna 2022 [cit. 6. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stavebnik-a-povinnost-zadrzovat-vodu-v-krajine-115084.html>.
- PULGRET, Lukáš. *Reakce zákonodárce na zvyšující se hrozbu hydrologického sucha*. Právní prostor 22. ledna 2021 [cit. 15. června 2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/reakce-zakonodarce-na-zvysujici-se-hrozbu-hydrologickeho-sucha>.
- PUNČOCHÁŘ, Pavel. *Plán na ochranu vodních zdrojů Evropy („Blueprint“) a stav implementace Rámcové směrnice vod (2000/60/ES)* [online]. Vodní hospodářství [cit. 6. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://vodnihospodarstvi.cz/plan-na-ochranu->

vodnich-zdroju-evropy-blueprint-a%E2%80%AFstav-implementace-ramcove-smernice-vod-2000-60-es/.

- PUNČOCHÁŘ, Pavel. *Podzemní voda je neviditelná, ale její dopad je viditelný všude*. Severočeská vodárenská společnost a.s., Hostivice: Facom, 2022, č. 3.
- SNOPKOVÁ, Tereza. *Právo na vodu a aktuální tendence k posílení ochrany vody v ústavněprávní rovině českého práva*. Právník 7/2021, roč. 160, s. 565-579.
- SNOPKOVÁ, Tereza. *Změna klimatu a územní plánování*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2021, roč. 62, č. 4, s. 101-121 [cit. 5. listopadu 2022]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_62.pdf.
- STEJSKAL, Vojtěch. *Návrh nařízení EU o právním rámci pro obnovu přírody v Evropě*. Ochrana přírody, 25. srpna 2022, s. 18-21.
- STEJSKAL, Vojtěch. *Nové evropské unijní strategie v oblasti ochrany biologické rozmanitosti a vztahu zemědělské politiky a environmentální politiky*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2020, roč. 57, č. 3, s. 129-136 [cit. 6. listopadu 2022]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_57.pdf.
- ŠARAPATKA, Bořivoj a kol. *Krajinná struktura – klíč k ochraně biologické rozmanitosti a půdy. Část II – Ochrana půdy*. Ochrana přírody, 28. června 2018, s. 20-25.
- TOMOSZKOVÁ, Veronika. *Územní plán jako nástroj pro adaptaci na změny klimatu*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2019, roč. 51, č. 1, s. 38-58 [cit. 4. listopadu 2022]. Dostupné z: https://is.muni.cz/publication/1545616/cislo_51.pdf.
- VÍCHA, Ondřej. *K odvodům za vynětí ze zemědělského půdního fondu a k vlastnictví odpadu*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2017, roč. 43, č. 1, s. 98-107 [cit. 4. listopadu 2022]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_43.pdf.
- VÍCHA, Ondřej. *Nová právní úprava národních parků je ústavně konformní*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2018, roč. 49, č. 3, s. 56-84 [cit. 5. listopadu 2022]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_49.pdf.
- *Vodárenský problém SVS aneb jak zajistit vodu bez vody*. Severočeská vodárenská společnost a.s., Hostivice: Facom, 2017, č. 3, s. 9-10.

- VRLÁK, Marek. Studio ČT 24. *Z devadesáti bodů česko-polské dohody o Dolu Turów je podle Hubáčkové splněno dvacet* [online], 13. červen 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3505020-z-devadesati-bodu-cesko-polske-dohody-o-dolu-turow-je-podle-hubackove-splneno-dvacet>.
- WEBER, Martin a kol. *Přínos Evropské úmluvy o krajině*. [online]. 2004 [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: http://publikacie.uke.sav.sk/sites/default/files/2004_3_122_125_weber.pdf.
- ŽÁKOVSKÁ, Karolina. RUFER, Daniel. *Fit for 55: legislativní balíček, který bere změnu klimatu vážně*. České právo životního prostředí. Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [online], 2021, roč. 61, č. 3, s. 18-64 [cit. 5. listopadu 2022]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_61.pdf.

Právní předpisy

- Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii. Úř. věst. C 326/13, 26. října 2012, s. 13.
- Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie. Úř. věst. C326/47, 26. října 2012, s. 47.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2020/741 ze dne 25. května 2020 o minimálních požadavcích na opětovné využívání vody. Úř. věst. L 177, 5. června 2020, s. 32-55.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2021/1119 ze dne 30. června 2021, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (ES) č. 401/2009 a nařízení (EU) 2018/1999. Úř. věst. L 243/1, 30. června 2021, s. 1-17.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2021/2115 ze dne 2. prosince 2021, kterým se stanoví pravidla podpory pro strategické plány, jež mají být vypracovány členskými státy v rámci společné zemědělské politiky (strategické plány SZP) a financovány Evropským zemědělským záručním fondem (EZZF) a Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova (EZFRV), a kterým se zrušují nařízení (EU) č. 1305/2013 a (EU) č. 1307/2013. Úř. věst. L 435, 6. prosince 2021, s. 1.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2021/2116 ze dne 2. prosince 2021 o financování, řízení a monitorování společné zemědělské politiky a zrušení nařízení č. 1306/2013. Úř. věst. OJ L 435, 6. prosince 2021, s. 187-261.
- Nařízení vlády č. 262 ze dne 3. října 2007, Plán hlavních povodí České republiky.

- Nařízení vlády č. 48/2017 Sb., o stanovení požadavků podle aktů a standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu pro oblasti pravidel podmíněnosti a důsledků jejich porušení pro poskytování některých zemědělských podpor.
- Sdělení č. 1/2022 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědohelném dole Turów v Polské republice na území České republiky.
- Sdělení č. 122/1999 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o spolupráci pro ochranu a únosné využívání Dunaje.
- Sdělení č. 13/2005 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Evropské úmluvy o krajině.
- Sdělení č. 134/1999 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o biologické rozmanitosti.
- Sdělení č. 2/2003 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody o Mezinárodní komisi pro ochranu Odry před znečištěním.
- Sdělení č. 396/1990 Sb. m. s., Federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o mokřadech majících mezinárodní význam zejména jako biotopy vodního ptactva.
- Sdělení č. 53/2002 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě Organizace spojených národů o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem a/nebo desertifikací, zejména v Africe.
- Sdělení č. 54/2015 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci na hraničních vodách v oblasti vodního hospodářství.
- Sdělení č. 59/2002 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky k Úmluvě o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer.
- Sdělení č. 64/2017 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Pařížské dohody.
- Sdělení č. 66/1998 Sb., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o spolupráci na hraničních vodách v oblasti vodního hospodářství.

- Sdělení č. 7/2000 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Slovenské republiky o spolupráci na hraničních vodách.
- Sdělení č. 80/2005 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu.
- Sdělení č. 91/2001 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Úmluvy o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států.
- Sdělení Ministerstva pro místní rozvoj o schválení Aktualizace č. 4 Politiky územního rozvoje České republiky bylo zveřejněno dne 31. srpna 2021 ve Sbírce zákonů v částce 141 pod číslem 321.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky. Úř. věst. L 327, 22. prosince 2000, s. 1-73.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2007/60/ES ze dne 23. října 2007 o vyhodnocování a zvládání povodňových rizik. Úř. věst. L 288, 6. listopadu 2007, s. 27-34.
- Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Úř. věst. L 206, 22.7.1992, s. 7.
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 57/1970 Sb., ministra zahraničních věcí o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Rakouskou republikou o úpravě vodohospodářských otázek na hraničních vodách.
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 334/1992 Sb., České národní rady o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon, kterým se mění zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 1940, sp. zn. 5689/37.
- Rozsudek NSS ze dne 29. 3. 2011, č. j. 6 Ao 7/2010-73.
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2019, sp. zn. Pl. ÚS 44/18.
- Soudní dvůr EU: Usnesení ze dne 21. května 2021, Česká republika v. Polsko, C 121/21 R.

Příspěvky ve sborníku

- BROM, Jakub. POKORNÝ, Jan: *Struktura a funkce mokřadních ekosystémů – Hydrologie mokřadů, vodní cyklus a klima*. In ČÍŽKOVÁ, Hana a kol. *Mokřady: Ekologie, ochrana a udržitelné využívání*, České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2017, 631 s.
- DAVIDOVÁ, Tereza. MARTÁK, Pavel. *Koncepce ochrany před následky sucha pro území ČR*. In Suché období 2014-2017: vyhodnocení, dopady a opatření. Praha: Český hydrometeorologický ústav, 2018, 92 s.
- NOVOTNÁ, Jitka a spol. *Podzemní voda jako stabilizační prvek hydrologického cyklu – zdroje, možnosti a ztráty* [online]. Závlahy a jejich perspektiva. Mikulov, 18. – 19. 3. 2015 [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: <http://www.cbks.cz/SbornikMikulov15/Novotna.pdf>.
- VLASÁKOVÁ, Libuše: *Mezinárodní úmluvy a programy na ochranu mokřadů*. In ČÍŽKOVÁ, Hana a kol. *Mokřady: Ekologie, ochrana a udržitelné využívání*, České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2017, 631 s.

Ostatní

- ČSN 75 0110. Vodní hospodářství –Terminologie hydrologie a hydrogeologie. Praha: Český normalizační institut, 2010.
- *Dešťovka: jak zadržovat dešťovou vodu a využívat ji na zahradě a v domácnosti. Klíč k soběstačnosti*. Brno: Permakultura, 2021, 96 s.
- *Dotace a půjčky Dešťovka* [online]. Praha: Státní fond Životního prostředí ČR [cit. 1. února 2022]. Dostupné z: <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/destovka/>.
- First draft of the post-2020 global biodiversity framework [online]. 5. července 2021 [cit. 19. října 2022]. Dostupné z: <https://www.cbd.int/doc/c/abb5/591f/2e46096d3f0330b08ce87a45/wg2020-03-03-en.pdf>.
- Hraniční vody [online]. Ministerstvo životního prostředí [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/hranicni_vody.
- Infografika – „Fit for 55“: jak EU promítne klimatické cíle do právních předpisů [online]. Evropská rada [cit. 24. října 2022]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/infographics/fit-for-55-how-the-eu-will-turn-climate-goals-into-law/>.
- Katalog přírodě blízkých opatření pro zadržení vody v krajině [online]. 2018, Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, v. v. i. Dostupné z: https://www.suchovkrajine.cz/sites/default/files/vystup/p1_katalog_opatreni_0.pdf.
- Koncepce ochrany před následky sucha pro území České republiky [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství [cit. 16. září 2022]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/koncepce-a-strategie/koncepce-na-ochranu-pred-nasledky-sucha.html>.
- Koncepce pozemkových úprav na období let 2021-2025 [online]. Praha: Státní pozemkový úřad [cit. 24. října 2022]. Dostupné z: <https://www.spucr.cz/tiskovy-servis/aktuality/statni-pozemkovy-urad-vydal-koncepci-pozemkovych-uprav.html>.
- MARADOVÁ, Svatava. PAVLÍK, František. *Představení a cíle Generelu vodního hospodářství krajiny České republiky*. [online]. Publikováno v rámci konference „Trvale udržitelné zemědělské hospodaření v aridních oblastech“ 2015 [cit. 2. října 2022]. Dostupné z: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/pb_cl_004-generel3358.pdf.
- Metodické doporučení společného postupu stavebních úřadů a vodoprávních úřadů k posouzení stavebního záměru v otázkách hospodaření se srážkovými vodami

- ze dne 8. března 2021 [cit. 6. listopadu 2022]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/srazkove_vody_hospodareni/\\$FILE/OOV-Metodicke_doporuceni-20210416.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/srazkove_vody_hospodareni/$FILE/OOV-Metodicke_doporuceni-20210416.pdf).
- Metodika k přípravě plánů pro zvládnutí sucha a stavu nedostatku vody. [online]. Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí ze dne 4. června 2021 [cit. 28. října 2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zvladani_sucha_metodika.
 - Mokřady České republiky [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: <https://mokrady.ochranaprirody.cz/>.
 - Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 14. 7. 2021, kterým se mění nařízení o LULUCF, která stanovuje pravidla pro snižování emisí a pohlcování uhlíku v odvětví využívání půdy, změn ve využívání půdy a lesnictví.
 - Plány mezinárodních oblastí povodí [online]. Voda, eAGRI [cit. 2. října 2022]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/voda/planovani-v-oblasti-vod/priprava-planu-povodi-pro-2-obdobi/plany-mezinarodnich-oblasti-povodi/>.
 - Platba pro zemědělce dodržující zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí (greening) [online]. Praha: Státní zemědělský intervenční fond [cit. 28. října 2022]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/greening>.
 - Podklad pro kulatý stůl 9. května 2016 [online]. Úřad vlády ČR Oddělení pro udržitelný rozvoj [cit. 18. října 2022]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/Aktuality/Podklad-pro-kulaty-stul-9-05-2016_ekosystemy.pdf.
 - Posuzování vlivů na životní prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí [cit. 28. října 2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/posuzovani_vlivu_zivotni_prostredi.
 - Reporting plánů povodí podle Rámcové směrnice o vodách [online]. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, v. v. i. [cit. 2. října 2022]. Dostupné z: <https://www.vtei.cz/wp-content/uploads/2017/03/5697-VTEI-Reporting-planu-povodi.pdf>.
 - Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady 2022/591 ze dne 6. dubna 2022 o všeobecném akčním programu Unie pro životní prostředí na období do roku 2030. Úř. věst. L 114, 12. dubna 2022, s. 22-36.

- Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě 2015/120 ze dne 9. března 2015, Rámcová směrnice o vodě a směrnice o povodních: Opatření k dosažení „dobrého stavu“ vod EU a snížení povodňových rizik.
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2021/572 ze dne 16. července 2021, Nová Lesní strategie EU do roku 2030.
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2013/249 ze dne 6. května 2013, Zelená infrastruktura – zlepšování přírodního kapitálu Evropy.
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2021/82 ze dne 24. února 2021, Vytvoření Unie odolné vůči změně klimatu – nová strategie EU pro přizpůsobení se změně klimatu.
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2019/640 ze dne 11. prosince 2019, Zelená dohoda pro Evropu.
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2012/672 ze dne 14. listopadu 2012, Zpráva o přezkumu evropské politiky pro řešení nedostatku vody a sucha.
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2012/0673 ze dne 14. listopadu 2012, Plán na ochranu vodních zdrojů Evropy.
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2020/380 ze dne 20. května 2020 Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030: Navrácení přírody do našeho života.
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2011/244 ze dne 3. května 2011, Naše životní pojistka, náš přírodní kapitál: strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2020.
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů 2021/699 ze dne 17. listopadu 2021, Strategie EU pro půdu do roku 2030: Využití přínosů zdravé půdy pro lidi, potraviny, přírodu a klima.

- Sixth Assessment Report. *Intergovernmental Panel on Climate Change* [online]. 2022 Intergovernmental Panel on Climate Change [cit. 26. září 2022]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/assessment-report/ar6/>.
- Sněmovní tisk č. 508/0 ze dne 13. června 2019. Návrh poslanců Vojtěcha Filipa, Stanislava Grospiče, Pavla Kováčika, Miloslavy Vostré a Marie Pěničkové na vydání ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Sněmovní tisk č. 526/0 ze dne 21. června 2019. Návrh poslanců Marka Výborného, Jana Bartoška, Pavla Bělobrádka, Mariana Jurečky, Jiřího Miholy a dalších na vydání ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Sources of international water law [online]. Rome: Development Law Service FAO Legal Office, 1998. s. 206 [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: <https://www.fao.org/3/w9549e/w9549e.pdf>.
- Státní program ochrany přírody a krajiny pro období 2020-2025 [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí [cit. 24. října 2022]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/AF71B00C4DF84B70C12585F400429F1C/\\$file/SPOPK_web.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/AF71B00C4DF84B70C12585F400429F1C/$file/SPOPK_web.pdf).
- Strategický rámec Česká republika 2030 [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí [cit. 2. října 2022]. Dostupné z: <https://www.cr2030.cz/strategie/dokumenty-ke-stazeni/>.
- Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky 2018–2030 [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2017 [cit. 14. července 2022]. Dostupné z: http://www.czechaid.cz/wp-content/uploads/2016/09/Strategie_ZRS_CR_2018-2030.pdf.
- TRNKA, Miroslav a kol. *Generel vodního hospodářství krajiny České republiky Stručný souhrn* [online]. Praha: Státní pozemkový úřad [cit. 2. října 2022]. Dostupné z: https://www.czechglobe.cz/media/filer_public/fc/6d/fc6d1620-f9ea-4643-a046-cb302c61fb9a/1_generel_vodniho_hospodarstvi_krajiny_cr_-_strucny_souhrn.pdf.
- UN Decade of Ecosystem Restoration 2021–2030 [online] Initiative proposed by El Salvador with the support of countries from the Central American Integration System Concept Note [cit. 5. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20190417095123/http://www.forestlandscaperest>

oration.org/sites/forestlandscaperestoration.org/files/resources/Ecosystem_decade_Salvador_Initiative.pdf

- Úřad vlády: ČR a EU [online]. Euroskop.cz, září 2018 [cit. 14. července 2022]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9002/35090/clanek/verejna-konzultace-k-vychodiskum-pro-priority-predsednictvi-cr-v-rade-eu/>.
- Usnesení Evropského parlamentu ze dne 9. října 2008 o řešení problému nedostatku vody a sucha v Evropské unii. Úř. věst. C 9 E, 14. ledna 2010, s. 33.
- Usnesení přijaté Valným shromážděním OSN dne 1. března 2019 [online]. Dekáda OSN pro obnovu ekosystému 2021-2030 [cit. 18. října 2022]. Dostupné z <https://www.decadeonrestoration.org/about-un-decade>.
- Usnesení přijaté Valným shromážděním OSN dne 25. září 2015 [online]. Přeměna našeho světa: Agenda pro udržitelný rozvoj 2030 [cit. 18. října 2022]. Dostupné z: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>.
- Usnesení vlády České republiky č. 785 ze dne 13. září 2021 o aktualizaci Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách České republiky a Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu
- Usnesení vlády ČR č. 21 ze dne 11. ledna 2021 o Státní politice životního prostředí České republiky 2030 s výhledem do 2050.
- Územní systém ekologické stability [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí [cit. 28. října 2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/plan_uses_vysvetleni.
- *Vliv činnosti člověka na krajinu českého venkova s důrazem na vodní režim a zadržování vody v krajině* [online]. Praha: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v. v. i., 2010 [cit. 3. února 2022]. Dostupné z: https://www.kompostuj.cz/fileadmin/1_Bioodpad_a_kompostovani/Vime_proc/vliv_cloveka_na_krajinu.pdf.
- Zvláště chráněná území [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí [cit. 28. října 2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zvlaste_chranena_uzemi.

Shrnutí

Diplomová práce je zaměřena na právní úpravu zadržování vody v krajině. Zabývá se právní úpravou mezinárodní, unijní i vnitrostátní. Pro Českou republiku představuje schopnost krajiny zadržovat vodu záruku dostatečného množství vodních zdrojů. Diplomová práce vymezuje základní pojmy a souvislosti zadržování vody v krajině a faktory ovlivňující její výskyt. Na to navazuje exkurz do ústavního pořádku, vybraných mezinárodních soft law dokumentů a mezinárodních smluv. Dále je analyzována unijní právní úprava včetně strategických a koncepčních dokumentů. Z vnitrostátní právní úpravy jsou řešeny vybrané strategie, koncepce a nejdůležitější nástroje obsažené v zákonné úpravě.

Abstract

This diploma thesis is focused on the legal regulation of water retention in the landscape. It deals with international, EU and national legislation. The ability of the landscape to retain water is a guarantee of a sufficient amount of water resources for the Czech Republic. The diploma thesis defines the basic concepts and connections of water retention in the landscape and factors influencing its occurrence. This is followed by an excursion into the constitutional law, selected international soft law documents and international treaties. Furthermore, the EU legislation is analysed, including strategic and conceptual documents. Strategies, concepts and the most important instruments contained in the legal code are selected from national legislation.

Klíčová slova

zadržování vody v krajině, hospodaření s vodou, povodně, sucho, nedostatek vody, právo životního prostředí, změna klimatu, nástroje ochrany, právní nástroje, biodiverzita

Key words

water retention in landscape, water management, flood, drought, water scarcity, environmental law, climate change, protection tools, legal instruments, biodiversity